

Läraren? – Den som kan allt

– En intervjustudie om lärarlegitimationen

Amela Kazaferovic

Fatima Abdulhalim

**Examensarbete 15 p
Utbildningsvetenskap 61- 90 p
Lärarprogrammet
Institutionen för individ och samhälle
Höstterminen 2011**

Arbetets art:	Examensarbete 15hp, Lärarprogrammet
Titel:	Läraren? – Den som kan allt. En intervjustudie om lärarlegitimationen
Engelsk titel:	The teacher? – The person who knows everything
Sidantal:	47
Författare:	Amela Kazaferovic och Fatima Abdulhalim
Examinator:	Per Lundberg
Datum:	29 Januari 2012

Sammanfattning

Bakgrund: Urvalet av litteratur med fokus på lärarens professionalisering har gett oss en ram för arbetet och har varit till hjälp vid bearbetning och analys av resultaten. Den utvecklingsekologiska och professionaliseringsteorin utgör grunden för vår studie.

Syfte: Syftet med vår studie är att få en fördjupad kunskap om föräldrars egna uppfattningar om den nya lärarlegitimationen och läraren som en professionell yrkesutövare. Vidare vill vi jämföra skillnaden mellan föräldrarnas syn på skolan jämfört med förskolan och därmed föräldrarnas syn på lärare som verkar i skolan respektive förskolan.

Metod: För det ovannämnda syftet har vi använt oss av en kvalitativ intervjumetod. Det empiriska materialet består av femton intervjuer med föräldrar. Intervjuerna är genomförda på en förskola och en skola i en mellanstor kommun i Västra Götaland.

Resultat: Utifrån våra kvalitativa intervjuer har vi funnit fyra teman: *Behörig lärare – den som kan allt, Förskola och skolan – lika viktiga, Erfarenhet och personliga egenskaper* och *”Ja” till legitimation*. En genomgående upplevelse hos de intervjuade föräldrarna är att lärarens uppdrag förändras och att det ställs högre krav på deras kompetenser och behörighet. Legitimationen anses som ett bevis som säkerställer kvaliteten i utbildningen.

Förord

Vi som har skrivit detta arbete heter Amela Kazaferovic och Fatima Abdulhalim och vi har under de senaste tre och halvt åren läst lärarutbildningen tillsammans. Amela har läst lärarutbildningen med inriktningen mot förskola och Fatima har läst mot grundskolans tidigare åldrar. Under vår utbildningstid har vi skrivit ett antal arbeten tillsammans och det har fungerat mycket bra. Det var anledningen till varför vi bestämde oss för att skriva vårt examensarbete tillsammans.

Idén till ämnet framkom i våra diskussioner om den nya lärarlegitimationen och våra funderingar om hur och vad som kommer att påverkas av den. Båda var mycket engagerade i arbete och vi har träffats regelbundet. Nu när vi är färdiga med studien vill vi rikta ett stort tack till alla föräldrar som har ställt upp på våra intervjuer. Vidare vill vi tacka förskolans och skolans personal som hjälpt till med att ge oss tillåtelse att använda deras lokaler. Vi vill även tacka våra familjer och självklart vår handledare Karin Kittelmann Flensner som har stöttat oss i vår ”spännande resa”.

Amela och Fatima

Innehållsförteckning

1. Inledning	6
1.1 Problemformulering	7
2. Forskningsbakgrund.....	8
2.1 Lärarens kompetens.....	8
2.2 Lärarens professionalisering	9
2.3 Läraryrkets professionalisering i ett historiskt perspektiv.....	12
3. Teoretiska utgångspunkter.....	15
3.1 Den utvecklingsekologiska teorin	15
3.2 Professionaliseringsteori	17
3.3 Möjliga hinder för professionalisering	20
3.4 Centrala begrepp	20
4. Metod.....	22
4.1 Kvalitativ intervju	22
4.2 Urval och avgränsningar	22
4.3 Genomförande av intervjuer.....	23
4.4 Etiska ställningstaganden	23
4.5 Reliabilitet	24
4.6 Validitet.....	24
4.7 Generaliserbarhet	24
5. Resultat.....	25
5.1 Behöriga lärare	26
5.2 Förskola och skola – lika viktiga.....	29
5.3 Erfarenhet och personliga egenskaper.....	32
5.4 ”Ja” till legitimation	33
6. Diskussion	35
6.1 Metoddiskussion	39

6.2 Vidare forskning..... 40

7. Referenslista

8. Bilagor

1. Inledning

Eftersom vi avslutar våra studier på Lärarprogrammet just i denna tid då stora förändringar inom läraryrket sker anser vi att det kan vara relevant att skriva vårt examensarbete om den nya lärarlegitimationen. Sedan länge har det pågått diskussioner om lärarnas auktorisation, professionalisering och status. Det har varit en fråga som de fackliga organisationerna har drivit aktivt från 1995.

Regeringen anser att ett auktorisationssystem bör införas för lärare. Auktorisationen kan vara ett sätt att kvalitetssäkra och utveckla verksamheten. Den kan även bidra till läraryrkets professionalism genom att tydliggöra vilka krav som ställs på lärarnas kompetens. En legitimation är alltid reglerad av staten. Det är systemet som garanterar att en lärare har rätt utbildning och att den besitter de egenskaper som krävs för läraryrket. Legitimationen ska tydligt visa för arbetsgivare, elever och föräldrar att en lärare har bedömts som lämplig och även i vilka årskurser och ämnen den är behörig att undervisa (Statens offentliga utredning [SOU], SOU 2008:52).

Av legitimationssystemet framgår det att den nya läraren ska genomgå ett provår efter lärarexamen. Under detta provår tilldelas läraren en mentor som ska vara en erfaren och legitimerad lärare. Efter genomfört provår kan läraren ansöka om legitimation hos Skolverket. Det är rektorn och mentorn som bedömer lärarnas lämplighet för yrket. Legitimationsbeviset visar vilka skolformer, årskurser och ämnen som läraren är behörig att undervisa i. Om läraren godkänns kan den få sin legitimation och anställas utan tidsbegränsning (SOU 2008:52).

Vi vill genom vårt arbete få ökad kunskap om föräldrars syn på lärarnas behörighet som professionella yrkesutövare och undersöka vilken betydelse den nya legitimationen har utifrån ett föräldraperspektiv. Vi vill jämföra skillnaden mellan föräldrars syn på skolan jämfört med förskolan och därmed föräldrars syn på lärare som verkar i skolan respektive förskolan. På så sätt kan vi få en bättre förståelse för föräldrars uppfattningar när det gäller lärarlegitimationen och lärarnas behörighet. Eftersom det är ett relativt undersökt område kan vi även ge vårt bidrag till den forskning som finns inom det aktuella området.

I *Läroplanen för förskolan* (Lpfö 98/10, 2011) står det att förskolechefens ansvar är att personalen kontinuerligt får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter. Förskolelärarens ansvar är tydligt definierat under riktlinjer som gäller normer och värden, utveckling och lärande, barns inflytande och samarbete mellan förskola och hem. Det är kommunen som ”bör sträva efter att anställa personal med pedagogisk högskoleutbildning inriktat mot barn i förskoleålder och att ge all personal kompetensutveckling efter behov i förhållande till förskolans uppdrag” (Skolverket, 2005a, sid 18). Personalens kompetens och utbildning i arbetslaget ses som en viktig faktor för verksamhetens utveckling. Det är även viktigt att personalens yrkeskompetens kontinuerligt utvecklas för en långsiktig och hållbar kvalitetsutveckling. Det finns likheter mellan Lpfö 98/10 (2011) och *Läroplanen för grundskolan*,

förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 11, 2011), där det även står att det är rektorn som ansvarar för personalens kompetensutveckling, som krävs för att de ska kunna utföra deras uppgifter professionellt. I Lgr 11 (2011) anges lärarens uppdrag mycket tydligt när det gäller normer och värden samt de kunskaper som alla elever bör utveckla i grundskolan.

Vi har lagt upp vårt arbete på följande sätt: i vår inledning har vi angivit en allmän beskrivning av problemområdet och våra inspirationskällor för ämnet. Nedan följer problemformulering som bygger på möjligheter, respektive hinder med den nya lärarlegitimationen. Utifrån denna problematik har vi formulerat studiens syfte och frågeställningar. I forskningsbakgrundsavsnittet kommer vi ge exempel på forskning inom området med referenser till tidigare forskning. Våra teoretiska utgångspunkter inleds med professionaliseringsteorin och den utvecklingsekologiska teorin som utgör den teoretiska grunden för uppsatsen. Här kommer vi även att ge definitioner av centrala begrepp som används i uppsatsen. Efter detta kommer vi att presentera studiens design och de metoder som används i studien. Redovisning av resultat och analys av undersökningen samt en sammanfattande reflektion och slutdiskussion kommer avslutningsvis.

1.1 Problemformulering

Enligt vår uppfattning önskar många föräldrar att få reda på vad som händer i för/skolan och i för/skolans arbete. Vi undrar om stora förändringar när det gäller läraryrket och dess professionalisering kommer påverka både föräldrar och barn. I ett barns liv är lärarna och föräldrarna två av de viktigaste faktorerna som påverkar barns utveckling. Dagens samhälle ställer andra krav på skolan, föräldrars roller och barn/elever. Både föräldrar och för/skola vill barnets bästa och att de ska lyckas i skolarbetet, men det kan hända att de (föräldrar och för/skola) har olika förutsättningar och förväntningar som inte alltid överensstämmer med varandra.

Vi frågar oss därför hur föräldrar upplever förändringarna som har skett i läraryrket, med lärarlegitimationens införande. Vi undrar även om lärare är professionella i samma mening i allmänhetens ögon som i sin egen kår. Lärare som professionella yrkesutövare är medvetna att de måste vara kvalificerade för sitt komplexa uppdrag och för att uppfylla de stora krav som dagens samhälle och elever (föräldrar) ställer på dem. Att föräldrarnas uppfattningar om lärarnas kvalifikationer stämmer överens med lärarnas uppfattningar är något som kan ha en betydelsefull påverkan när det gäller barnets utveckling och lärande. Föräldrars föreställningar om vem man är och hur man är som lärare uttrycker även vilken status yrket har i samhället.

1.1.1 Syfte

Studiens syfte är att få fördjupad kunskap om föräldrars uppfattningar om den nya lärarlegitimationen och lärare som professionella yrkesutövare. Vi vill jämföra skillnaden mellan föräldrarnas syn på skolan jämfört med förskolan och därmed föräldrars syn på lärare som verkar i skolan respektive förskolan.

1.1.2 Frågeställningar

Utifrån vårt syfte har vi formulerat följande frågeställningar:

- Vilken innebörd lägger föräldrar i begreppet behöriga lärare?
- Vilken syn har föräldrar på införandet av legitimationen i läraryrket?
- Är lärarens behörighet lika viktig i förskolan som i skolan för föräldrar?
- Är personalens utbildning viktig för föräldrar? Varför/varför inte?

2. Forskningsbakgrund

Det kommande kapitlet kommer att belysa en del av den tidigare forskningen om det som berör vårt ämne, alltså läraryrkets professionalisering. Därefter kommer vi att ge en historisk tillbakablick runt lärarnas yrke och professionalisering.

2.1 Lärarens kompetens

Enligt Skolverkets statistik finns det anställda lärare och förskolelärare som inte är behöriga. I förskolan har drygt hälften av personalen en pedagogisk högskoleutbildning och de flesta är förskolelärare. Däremot har 86 % av lärarna i grundskolan en pedagogisk högskoleexamen. Andelen med högskoleutbildning skiljer sig åt mellan skolformerna och den är högre i kommunala förskolor och skolor, jämfört med fristående förskolor och skolor (Skolverket, 2011).

Redan tidigare angavs i skollagen att bara utbildade lärare får bli tillsvidareanställda. Enligt skollagen (SFS 1985:1100) är kommuner och landsting skyldiga att för undervisningen anställa lärare, förskolelärare eller fritidspedagoger som har en utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak ska bedriva. Även om detta står mycket tydligt i skollagen och i läroplanerna är det utifrån statistiken klart att många kommuner har bortsett från det (Skolinspektionen, 2009:2).

Utifrån regeringens direktiv (Dir. 2006:104) framgick det att regeringen fattade ett beslut om en utredning om behörighet och auktorisation. Utredningens syfte var att stärka

verksamhetens kvalitet och förbättra elevernas måluppfyllelse. Enligt regeringen visar forskning och utvärderingar att lärarens kompetens är en viktig faktor för elevers resultat. Därför är det viktigt att läraren som undervisar har en utbildning med rätt inriktning (SOU 2008:52).

I Skolverkets rapport (2005b) står det att skolans resultatförbättring ställer högre krav på lärarprofessionen. Därför bedömer Skolverket att en nationell lärarauktorisering skulle kunna främja en ökad måluppfyllelse i skolan samt att kunna öka statusen för läraryrket.

2.2 Lärarens professionalisering

Berntsson (2006) lyfter upp i sin avhandling statens betydelse för yrkesgruppers professionalisering. Avhandlingssyftet var att jämföra facket (Läraryrket) och förskolelärares uppfattningar om statushöjande strategier. Enligt Berntsson (2006) är professionalisering och professionalism starkt positivt laddade begrepp i vårt samhälle. Hon kritiserar professionsforskningen som baseras på mannen som norm.

Majoriteten av personalen i skolväsendet är kvinnor. Könsfördelningen är ojämn och i förskolan är det endast tre procent män och i skolan trettio procent. Däremot är könsfördelningen jämnare på gymnasiet, där hälften av lärarna är män (Skolverket, 2011). Genusaspekter kan vara en av orsakerna till läraryrkets professionella position och denna fråga har gamla anor. Florin (1987) har i sin avhandling beskrivit och analyserat de historiska motsättningarna mellan manliga och kvinnliga folkskolelärare under 1800-talet och början av 1900-talet. Hon konstaterade att manliga, samt lärare på högre stadier försökte höja sin status på de kvinnliga småskollärarinnornas bekostnad. Olika lärargrupper hade sina egna specifika intressen.

Enligt Europeiska kommissionen (2006) är lärarutbildningen, introduktionsprogram för lärare, kompetensutveckling och karriärmöjligheter några gemensamma principer för lärarens yrkeskvalifikationer. En akademisk utbildning har enligt forskningen en viktig roll för hur yrkesgrupper lyckas i sina professionaliseringsanspråk. Det är inte enbart utbildningen som avgör om professionaliseringen lyckas eller inte. Det krävs att yrkesgruppen kontrollerar sin kunskapsbas och att kunskapen betraktas som värdefull inte bara utav de yrkesutövande, utan av hela allmänheten. Att kontrollera sin kunskapsbas avser dels att det är yrkesgruppen som utbildar andra i den, dels att yrkesgrupperna själv forskar om den (Berntsson, 2006; Svensson, 2008). Genom verksamhetsförlagda utbildningen (VFU) utbildas lärarkandidaterna av de verksamma lärare och på så sätt kontrolleras kunskapsbasen av yrkesgruppen.

Staten är en viktig aktör när det gäller utbildning, forskning och legitimation. Utbildningens längd och hur många som ska utbildas bestäms av staten, samt vilken examina ska krävas för att få utöva ett yrke. Det är även staten som genom legitimationer kontrollerar inträdet till professionerna. "För att en yrkesgrupp ska ha inflytande över sin verksamhet krävs att staten och brukarna har tillit till att de utför sitt arbete på ett bra sätt"

(Berntsson, 2006, sid 80). En specifik utbildning och legitimation är ett sätt att öka denna tillit. Men de yrkesetiska reglerna kan även öka tilliten till yrkesgruppen. ”Det handlar om att de professionella inte får missbruka sin ställning och att de alltid ska handla utifrån de normer och föreskrifter som gäller samt utifrån klienternas bästa” (Berntsson, 2006, sid 80). För att säkra att lärarna följer de yrkesetiska reglerna kan man införa ett system med sanktioner. Sanktionerna för de som bryter mot de etiska reglerna kan vara i form av prickning, varning eller indragen rätt att utöva yrket (Berntsson, 2006; SOU 2008:52).

Enligt Berntsson (2006) kan kompetens definieras på olika sätt. Kompetensen utgörs av teoretiska kunskaper, praktikgrundade kunskaper och personlighetsrelaterade kompetenser. Det är mycket viktigt i arbetet med människor att utveckla den sistnämnda kompetensen, alltså den personlighetsrelaterade. Men när det gäller forskarnas syn på de professionellas arbete då framhölls den vetenskapligt baserade kunskapen. Personlighetsrelaterade kompetenser hade inte så stor uppmärksamhet inom professionsteorier.

På den sista tiden har uppmärksamheten på det emotionella i de professionella arbetena ökat. Socioemotionellt arbete ses inte längre som oförenligt med traditionella professionaliseringsstrategier. Orsaken till detta kan vara att de professionellas arbete blir allt mer kundorienterade. I en sådan relation får sociala och emotionella kompetenser större betydelse (Berntsson, 2006; Svensson, 2003). Detta påpekar även Grimsæth, Nordvik och Bergsvik (2008) i sin studie. Deras studie syftar till att belysa utmaningar som de nytexaminerade lärare möter i sitt arbete som förskolelärare och lärare i grundskolan. De ville undersöka viktiga aspekter av läraryrket som auktoritet, ledarskap och hur de ska agera som lärare – viktiga faktorer i utvecklingen av professionalism i verksamheten i under deras första år som verksamma lärare.

Under den senaste tiden har för/skolan varit och är fortfarande ett hett ämne i den offentliga debatten och genom detta skapas en bild av läraryrket som samhället har. Föräldrarna kan genom detta få möjlighet att kritisera sina barns lärare och deras arbete. I dagens skola måste en lärare ha förmågan att förklara och argumentera för sina beslut. Personliga kompetenser, som till exempel den kommunikativa kompetensen anses som en viktig faktor av professionalism. Att kunna visa viljan för samarbete och att ta ansvar för sina handlingar är viktigt i samhället idag (Grimsæth et al. 2008).

Förutom att uppnå en professionell status är det även viktigt att etablera en uppfattning om att för/skollärare ”har en specifik kunskap och att det också krävs en specifik kunskap för att utöva yrket” (Berntsson, 2006, sid 256). Ibland uppfattas lärares arbete som ett arbete som kräver medfödda egenskaper och att vem som helst som har dessa egenskaper kan genomföra arbetet. Uppfattningen att förskolelärarnas arbete är det samma som utförs i hemmet eller att grundskolelärarnas arbete är det som kan utföras av varje vuxen som har baskunskaper i skrivning och läsning är myter som kan finnas i vårt samhälle även idag (Berntsson, 2006; Carlgren och Marton, 2007). Även Grimsæth et al. (2008) påpekar att för att vara professionell i en arbetssociologisk kontext innebär det att en person inte enbart

genomför viktiga uppgifter, utan även utför det bättre än en person som inte har den specifika kompetensen.

Enligt Ackesjö (2010) är vår nutida förskola och skola institutioner i ständig förändring. Detta påverkar hur lärarna ser på sina uppdrag i de olika verksamheterna. Utifrån resultaten i Ackesjös studier kan slutsatsen dras att organisatoriska och arbetsmässiga villkor i förskolan respektive skolan skiljer sig. Även om både förskola och skola är kunskapsorienterade, lyfts det upp olika sätt att undervisa i olika verksamheter. Inom själva yrkesgruppen betraktas förskoleläraryrket som det yrke som har lägst status. Historiskt sett var förskoleläraryrket ett kvinnodominerat yrke som grundades på en seminarieutbildning. Varför förskolelärare anses som lärare med den lägsta statusen kan bero på att deras utbildning hade länge haft en seminarietradition och att det hade varit ett kvinnodominerat yrke.

Skillnaden i utbildningen mellan seminarieutbildade folkskolelärarna och universitetsutbildade lärarverkslärarna (ämneslärarna) medförde skillnader i deras yrkesutövning samt i deras status. Detta kan belysa skillnader i uppfattningar som fortfarande kan finnas inom själva lärarkåren och i samhället i övrigt (Florin, 1987).

Sjöberg (2011a) hävdar att Lärarförbundet har medverkat i utvecklingen genom kampanjen "Lärarna lyfter Sverige" som pågick under åren 1995-2000. Genom kampanjen har Lärarförbundet ställt upp på de statliga kraven med ett särskilt mål att höja statusen för läraryrket och utveckla det mot en professionsstatus. Kampanjens viktigaste utgångspunkt var lärande och utveckling. Sveriges fortsatta framgång var beroende av både elevernas och lärarnas lärande och utveckling. I den oförutsägbara och osäkra framtiden krävs det allmänna kunskaper och lärande kompetenser för att kunna lära och därför hamnade lärarna "i centrum för produktionen av det nya entreprenöriella lärande subjektet" (Sjöberg 2011b, Pedagogiska magasinet, sid 30).

Målet var att den svenska skolan skulle bli Europas bästa skola och lärarnas professionalitet i deras arbete skulle säkerställa vägen till målet. Lärarna skulle få det stora uppdraget att utveckla Sverige som framgångsrik kunskapsnation. Det handlade om att Sverige skulle stärkas i den internationella konkurrensen genom utbildningen (Sjöberg, 2011a).

Sjöberg (2011a) hävdar att en mängd reformer som regeringen har genomfört de senaste åren, inklusive lärarlegitimationen kommer vara styrningsteknologier för både lärare och elever. Hon tvivlar på att lärarlegitimationen kommer att höja lärarkårens status, snarare ser hon på det som en väg mot deprofessionalisering.

Sjöberg (2011a) håller sig kritisk mot professionaliseringsambitionerna, då hon menar att detta snarare är en kontroll över läraryrket. Hon påpekar att friheten som lärarna gavs med målstyrningen är villkorad. Enligt Sjöberg finns friheten bara så länge lärarna gör "rätt" val och "i det här fallet betyder att välja att leva upp till de förväntningar som

representationerna om den professionella läraren inrymde” (Sjöberg 2011b, Pedagogiska magasinet, sid 32).

2.3 Lärarkets professionalisering i ett historiskt perspektiv

I det här avsnittet kommer vi att ta ett historiskt perspektiv på professionalisering av läraryrket. Genom det historiska perspektivet kan vi få en bakgrund och en bättre förståelse för varför lärarnas yrke ser ut som det gör idag.

Redan från 1800-talet och under första hälften av 1900-talet har det varit mycket diskussioner kring professionalisering bland folkskolelärarna. Dåtida folkskolelärare var aktiva i de offentliga samtalen om skolan, några av dem blev folkskoleinspektörer och en blev minister, de hade även flera tidskrifter och producerade forskare (Florin, 1987). Kring mitten av 1800-talet bildades olika lokala sammanslutningar för lärare vid de högre skolorna. Redan 1884 bildades Svenska Läraresällskapet som ett professionellt organ. Folkskolelärarna som inte fick något tydligt utrymme inom Svenska Läraresällskapet bildade år 1880 Svenska allmänna folkskollära rförening (Andersson och Carlström, 2005).

Skolplikten i Sverige infördes genom folkskolstadga. ”1842 års folkskolestadga innebar att alla barn blev skyldiga att förvärva vissa kunskaper och färdigheter och att stat och kommun skulle skapa de nödvändiga förutsättningarna: utbildade lärare och skolor över hela landet” (Richardson, 1992, sid 7). Som behörig lärare räknades då den som hade en lärarexamen från ett seminarium. Även då bedrevs undervisningen av föräldrarna i hemmen som var det vanligaste sättet fram till mitten av 1800-talet (SOU 2008:52).

Det som gjorde stora omställningar för skolan var införandet av 1882 års folkskolestadga. Sexårig skolplikt infördes och det betydde att barnen hade skolplikt från det året de fyllde sju och upp till fjortons års ålder. Även utbildningen till lärare reformerades och genom beslut 1878 tillkom en fyraårig utbildning till folkskollärare. Staten ställde mer konkreta kompetenskrav på lärare. 1897 reglerades småskollärarseminarier. En småskollärarexamen kunde man få efter åtta månader, men det kommer att dröja enda in på 1900-talet innan småskollärare anställs systematiskt och innan staten tog ansvaret för deras utbildning, så sent som 1931 (Richardson, 1992).

Vid slutet av förr förra sekelskiftet var skolan obligatorisk men inte avgiftsfri, skatter och avgifter på undervisningen skulle föräldrarna betala. Detta ledde till att föräldrarna tyckte att det räckte med deras hemundervisning och att det var bättre att barnet var hemma och arbetade istället för att gå i skolan (Flising, Fredriksson och Lund, 1996).

Från 1913 förstärktes läraryrket genom att lektorat inrättades och inträdeskraven till lärarutbildningen skärptes. Anställning av erfarna inspektörer som själva hade lärarbakgrund förstärkte folkskoleinspektionen (SOU 2008:52).

1940 års skolutredning utvecklades av 1946 års skolkommision. Skolutredningen bedömde att den moderna skolan ställde betydande och skiftande krav på läraren och att arbetet var ensidigt och påfrestande. I skolkommisionens skolutredning från 1946 lyftes lärarkompetens fram när det gäller bedömning och betygsättning. I samma skolutredning poängterades kraven på ämneskunskaper för den som skulle undervisa på lågstadiet. När det gäller specialundervisning skulle lärare besitta kunskaper runt hur man möter elever med särskilda behov. När det handlade om större svårigheter skulle lärarna få hjälp av experter. Skolkommisionen påpekade att en lärares utbildning inte avslutas med den formella utbildningen, utan lärande och kunskapsutveckling sker hela livet och skulle vara en oavbruten process (SOU 2008:52).

Runt föra sekelskiftet var lärarna och deras organisationer ledande i det professionella samtalet. Lärarna var tillkallade som experter i de stora skolpolitiska utredningarna på 40-talet. Därefter kom en period av deprofessionalisering, där forskningen skildes från de praktiserande lärarna. Det tog nästan fyrtio år att frågan om läraryrkets professionalisering aktualiserades igen. Perioden från 1950 fram till 80-talet ses som en period av deprofessionalisering (Carlgren och Marton, 2007). Det betyder att läraryrket hade förlorat stora delar av sin autonomi genom att staten och kommunerna ökade inflytande över skolans verksamhet och lärarnas uppdrag (Andersson och Carlström, 2005).

Under 1960-talet fick Sverige sin första skollag och riksdagen fattade ett historiskt beslut om en sammanhållen grundskola. År 1962 utformades en ny skolstadga som till stora delar byggde på den tidigare folkskolestadgan från år 1958. För att vara anställd som ordinarie skulle läraren ha tagit examen minst två år före tillträdesdagen och ha en erfarenhet av minst 256 dagar inom det statliga eller statsunderstödda undervisningsväsendet. För extra lärare (hjälpklärare) gällde samma villkor när det gäller examen, men läraren kunde vara nyutexaminerad. Vikten av lärare i hjälpklass lyftes fram och staten skulle göra särskilda satsningar på vidareutbildning till specialklasslärare. Samma behörighetsregler som gällde för grundskolan gällde även i särskolan, men det krävdes också speciallärarutbildning med särskild inriktning eller särskolelärarexamen (SOU 2008:52).

Någon reglering om förskolelärare eller särskilda krav för att få anställas som förskolelärare fanns inte. 1968 års barnstugeutredning reglerade behörighetskrav för anställda inom förskolan (SOU 2008:52). Enligt Ackesjö (2010) var arbetet med förskolebarn beskrivet som uppdelat ansvar mellan olika förskolelärare för att socialstyrelsen menade att de förskolelärare som arbetade med de yngsta barnen erbjöd ett "socialt omhändertagande" medan de förskolelärare som arbetade med de äldre barnen erbjöd en pedagogisk verksamhet. Vidare menar hon att detta skapade en bild av att det fanns två olika förskolelärare, det vill säga att den ena som skulle pedagogiskt förbereda barnen för skolan och den andre som skulle ge omsorg. Barnstugeutredning hade som ambition att förena förskolelärares uppgift i en som skulle vara pedagogiskt betonad.

År 1971 ändrades behörighetsreglerna för lärare genom skolförordningen (1971:235). Även då fanns de allmänna behörighetsvillkoren från år 1962 kvar till en viss del, men

skolförordningen påpekade att förmågan att undervisa och lämpligheten för läraryrket var de viktigaste faktorerna (SOU 2008:52).

Behörighetsreglerna för lärare i särskolan förändrades successivt av stadgan angående omsorger (år 1968, 1972, 1978 och 1982). Förutom grundläggande lärarexamen krävdes en inriktning av speciallärarutbildning. Det fanns behörighetsregler i särskolan för lärare som hade en så kallad förskoleutbildning, som inte var fallet för lärarna i förskolan i övrigt (SOU 2008:52).

Under år 1988 genomfördes lärarutbildningsreformen i grundskolan. Lärarutbildningen breddades i olika inriktningar. Två år senare kommunaliserades skolan och nu blev kommunen som utifrån en övergripande lagstiftning avgjorde vem som var behörig att undervisa i olika ämnen och årskurser. Året därpå inrättades Skolverket (SOU 2008:52). Skolverket är en statlig myndighet som arbetar med regeringen (Utbildningsdepartementet) och som aktivt arbetar för att målen ska uppnås. Skolverket har även i uppgift att följa upp, utvärdera, styra och stödja skolors och kommuners arbete för att få bättre resultat och kvalitet i verksamheten. Detta görs även för att garantera en likvärdig utbildning för alla barn (Skolverket, 2010).

Under 1990-talet förändrades skolsystemet från regel- till mål- och resultatstyrning. Genom detta ställdes högre krav på lärarnas kompetens och professionalitet (Andersson och Carlström, 2005). I ett förändrat skolsystem styr staten inte längre hur man organiserar verksamheten eller den konkreta undervisningen, utan vad arbetet skall resultera i. Därför krävs det av lärarna att de utvecklar ett tänkande om vad det är de ska åstadkomma och på vilket sätt de ska handla för att få eleverna delaktiga i det de arbetar med. Lärarna förväntas utveckla nya sätt att organisera och leda verksamheten i för/skolan. Deras professionella kunskapsbas ses som grunden för skolutveckling. De nya betingelserna för lärarnas arbete kräver ett nytt slags professionalism (Carlgren och Marton, 2007).

Enligt skollagen (1985:1100) är kommuner och landsting skyldiga att för undervisningen använda lärare, förskolelärare eller fritidspedagoger som har en utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak ska bedriva. Staten ansåg att lärarnas kompetens har avgörande betydelse för utbildningens kvalitet och är avgörande för att målen för skolan ska kunna nås. Däremot fanns det inte tydliga behörighetsregler för förskolelärare eller fritidspedagoger. Enligt denna skollag var behörig att anställas utan tidsbegränsning, den lärare som hade svensklärarexamen, respektive barn- och ungdomspedagogisk examen med huvudsaklig inriktning mot den undervisning som anställningen avser (SOU 2008:52).

Redan under slutet av 70-talet och början av 80-talet var det diskussioner om lärarprofessionalism i forskningen. I mitten av 80-talet började detta bli aktuellt bland politiker och fackförbunden aktualiserade temat år 1990 genom sina tidsskrifter. Fackförbunden började diskutera frågan om yrkesetiska regler och legitimationen. År 1995 påbörjade Lärarförbundet ett professionaliseringsprojekt under namnet "Lärare lyfter Sverige" (Carlgren och Marton, 2007).

Sammanfattning

Lärarnas uppdrag som betingelserna för att utöva yrket förändras emellertid. Innebörden av vad det är att vara lärare är inte detsamma från en tid till en annan. Även skolans uppdrag förändras och det är inte enbart ett kunskapsuppdrag, utan det handlar om fostran och om att forma människor som ”kan fungera och bidra till samhällets utveckling nu och i framtiden” (Carlgren och Marton, 2007, sid 70). Så som nämnts ovan har behörighetskravet funnits sedan folkskoletiden.

Det kan konstateras att förskolan har haft en lång pedagogisk tradition som utvecklades både parallellt och i samspel med skolan. Ett närmande mellan skolan och förskolan skedde under 1990-talet, men den reella integrationen mellan dessa två verksamheter började 1996 (Andersson och Carlström, 2005).

3. Teoretiska utgångspunkter

I det här avsnittet kommer vi att redogöra för våra teoretiska utgångspunkter. Vi börjar avsnittet med att presentera den utvecklingsekologiska teorin eftersom vi kommer att undersöka förändringar i läraryrket utifrån ett helhetsperspektiv. Därefter fortsätter vi med att beskriva en professionaliseringsteori som relevans för vår studie, som handlar om den nya lärarlegitimationen som är det sista steget i professionalisering av läraryrket. Vidare kommer vi att ge definitioner av centrala begrepp som används i uppsatsen.

3.1 Den utvecklingsekologiska teorin

Vi har valt att utgå från den utvecklingsekologiska teorin som utformades av Urie Bronfenbrenner. Bronfenbrenners ekologiska modell inkluderar både ett biologisk och psykologisk perspektiv, där flera olika faktorer påverkar individen, som exempelvis familjen, skolan och grannskap samt samhället och tiden som individen är född i. Relationerna mellan personer kan inte betraktas i ett socialt vakuum, utan är alltid påverkade av olika sociala strukturer som är rådande i samhället, ekonomi och politik (Moen, 1995). Vi har valt denna teori eftersom vi anser att Bronfenbrenners tankar passar väl in med vårt syfte och de frågeställningar som vi har valt. Den första formella definitionen av den utvecklingsekologiska teorin var publicerad 1979:

The ecology of human development involves the scientific study of the progressive mutual accommodation between an active, growing human being and the changing properties of the immediate settings in which the developing person lives, as this process is affected by relations between these settings and by the larger contexts in which the settings are embedded (Bronfenbrenner, 1979, sid 21).

Bronfenbrenners teori kallas även för systemteori. System kan definieras som ett antal delar som hänger samman i en helhet och som har någon gräns mot en omvärld, fast

gränserna är inte absoluta. Förändringar av en del av systemet påverkar (alla) andra delar av det (Sohlberg och Sohlberg, 2009).

Enligt Bronfenbrenner (1995) påverkas människan av de oständigheter där man lever i samt av relationerna mellan olika omständigheter, där de är grundade i en större kontext. Vad som händer i den första systematiska expositionen av den ekologiska modellen är påverkad av de andra systemen och av relationen inom och mellan systemen. Dessa olika nivåer nämner Bronfenbrenner som mikro-, meso-exo-, och makrosystem. Varje nivå är definierad av olika typer av sociala relationer: mikronivån av de primära relationerna, meso-exonivån av gruppens och samhällets relationer och makronivån av institutionella relationerna. Bronfenbrenner menade alltså att det därför inte är möjligt att se en individs lärande och utveckling utan att ta hänsyn till ett helhetsperspektiv, där samhällets sociala och kulturella påverkningsfaktorer ingår.

Den utvecklingsekologiska teorin har som syfte att förklara hur dynamiska förändringar i världen påverkar den enskilda individen och hur individen väljer och konstruerar sin omgivning (Lüscher, 1995). Samhällets förändringar påverkar individens liv, som skall anpassa sig till den nya situationen (Elder Junior, 1995). Våra uppfattningar är beroende av till exempel våra familjevillkor, vår klassbakgrund och vår utbildning samt av samhället, tiden och den sociokulturella omgivningen.

Enligt Carlgren och Marton (2007) måste man se skolan som en del av det moderna samhället och dess funktion i samhället och i samhällsutvecklingen. Samhällsförändringar får genomslag i skolan men skolan har även betydelse för samhällsutvecklingen. Med varje ny reform följer nya krav på läraren, men även samhällsförändringar, läroplansförändringar och förändringar i skolans organisation ställer nya krav på läraren.

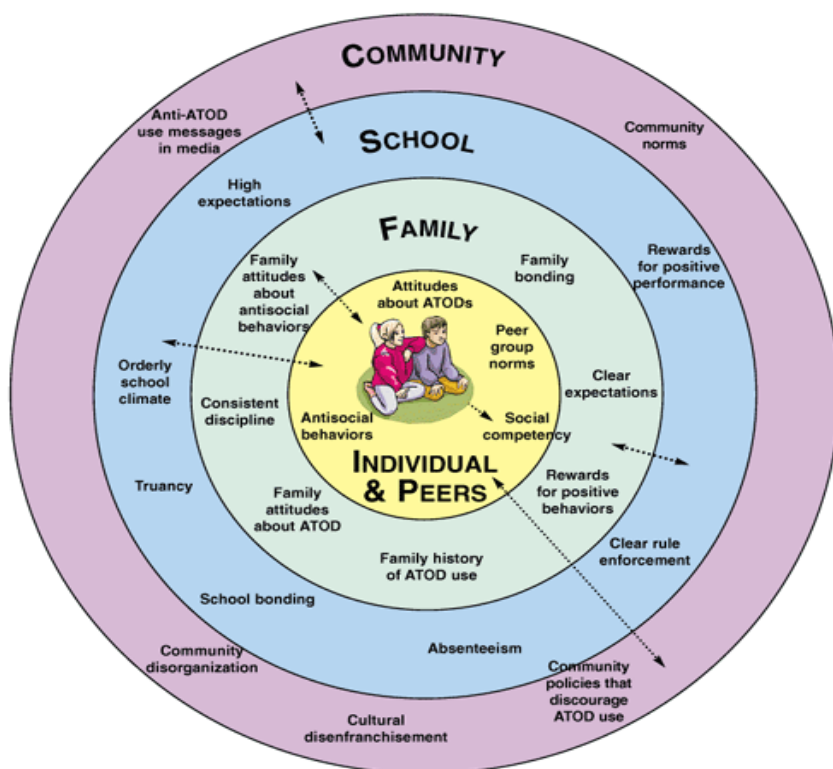
Inom det utvecklingsekologiska perspektivet menar man att barnet kommer att bli påverkad av en mängd faktorer från och med den lägsta, primära nivån så kallad mikronivån (mikrosystem), där familj, förskola, skola och kamratgrupp ingår, till och med den högsta nivån, så kallad makronivån (makrosystem), där global ekonomi, samhällets normer, ideologi/religion och genusfrågor ingår. Den enskilda individens utveckling är central i Bronfenbrenners ekologiska modell. Bronfenbrenner lägger fokus på vad individen uppfattar, önskar, fruktar, tänker på eller lär in och hur detta förändras av miljöerna som individen utsätts för och integrerar med. Alltså definierar Bronfenbrenner utvecklingen som en förändring i individens sätt att uppfatta och handla i och med sin omgivning. Han definierar människan som aktiv till sin natur och den som skapar sin egen miljö. Aktiviteter, relationer och roller som utvecklas i närmiljöerna påverkar utvecklingsprocessen (mikrosystem), men individens verklighet består inte av ett antal isolerade närmiljöer (mikrosystemen) utan av ett system av mikrosystemen som benämns som ett mesosystem. Exosystem benämns av Bronfenbrenner som ett system där samhällsinstitutioner och förhållanden och faktorer utanför individens närmiljö. Här anses inte den utvecklande individen som aktiv deltagare. Men förhållanden på denna nivå har

effekter på de två underliggande nivåerna. Detta gäller även makronivån där politiska beslut och allmänna värderingar i vår kultur ingår och hör till (Andersson, 1986).

Förhållanden i exosystemet där det exempelvis ingår skolledningen, föräldrarnas arbete, lokala ekonomi etc. kan ha indirekta effekter på ett barn. Om till exempel något barn är i behov av en specialpedagog och den lokala ekonomin inte tillåter extra resurser kan barnet drabbas indirekt av detta. Samma gäller om exempelvis flera forskare finner att elevernas sämre resultat i skolan kan bero på lärarnas kompetenser. På så sätt påverkas även barnens utveckling indirekt. Eftersom lärare och föräldrar anses som de viktigaste faktorerna i ett barns liv och utveckling kan man utifrån utvecklingsekologiska modellen konstatera att det kan vara av stor betydelse hur föräldrar uppfattar sina barns skola och de lärare som barnet möter.

Den utvecklingsekologiska modellen illustreras med koncentriska cirklar som omsluter varandra.

Figur 1 – Illustration av Bronfenbrenners modell. Hämtat: <http://www.dbhds.virginia.gov/OSAS-ATODTutorial.htm> Datum: 2011-11-25.

3.2 Professionaliseringsteori

”Den klassiska sociologiska definitionen säger att en profession är ett yrke som framför allt kännetecknas av en teoretisk kunskapsbas, lång utbildning, autonomi i yrkesutövandet, kontroll över kunskapsutvecklingen inom yrket (kunskapsmonopol) och etiska regler”

(Carlgren och Marton, 2007, sid 105). Vi har valt att utgå från denna definition, eftersom vi anser att det är den mest relevanta för vår studie.

Enligt Colnerud och Granström (2002) har det varit viktigt att avgränsa professionella yrken från andra. Detta anses som en viktig fråga för framför allt den sociologiska forskningen. Författarna beskriver de fyra särdragen som de flesta professionsforskare tillskriver en professionell yrkesutövare: *systematisk teori*, *auktoritet*, *yrkesmässig autonomi* och *egen kontrollerad yrkesetik*.

Systematisk teori: Med detta menas att yrket utövas med utgångspunkt från en gemensam kunskapsbas. Detta innebär även en gemensam vetenskaplig grund och ett yrkesspråk som ”inbegriper begrepp men framför allt vetenskapliga teorier och antaganden om professionens innehåll och yrkesutövandet” (Colnerud och Granström, 2002, sid 16).

Auktoritet: Det betyder att professionella grupper, som exempelvis läkare kännetecknas av offentlig auktorisation. Detta innebär att den professionella gruppen har givits ”en formell legitimation av samhället för att utöva yrket” (Colnerud och Granström, 2002, sid 16). Genom auktorisationen utesluts andra yrkesgrupper från att utöva yrket.

Yrkesmässig autonomi: Med detta menas att professionella utövare av ett yrke har rätt och skyldighet att själva bestämma hur deras arbete skall utföras.

Egen kontrollerad yrkesetik: ”Detta kriterium innebär att yrkesgruppen har utformat etiska riktlinjer, principer eller regler för hur yrket skall utövas (Colnerud och Granström, 2002, sid 16). Det som är viktigt att dessa regler och principer är nedskrivna och kända av utövarna. Det måste finnas ett etiskt råd eller nämnd som ser till att etiska standarder upprätthålls.

Om vi betraktar läraryrket som ett yrke med professionell status utifrån de fyra ovan nämnda kriterier kan vi konstatera att lärarutbildningen ger en gemensam vetenskapligt grundande kunskapsbas och teoretiska grunder, alltså ska lärarna få samma kunskaper oavsett vilken läroplanriktning man läser och därför uppfylls kravet. Redan från och med 2000-talet infördes en ny lärarutbildning som avser allmänna utbildningsområdet med 90 högskolepoäng, med syftet att ge alla lärare samma grund när det gäller forskning, kunskap och teorier.

Vidare kan man konstatera att samhället tilldelar den offentliga auktorisationen till vissa yrken genom legitimationen. Staten gav lärarkåren en större kontroll över sitt eget yrke och en viss autonomi i dess profession. Genom legitimationen får lärarkåren rätten att stänga professionen för obehöriga. När det gäller *yrkesmässig autonomi*, har läraren rätt och skyldighet att själva bestämma vilka arbetsredskap och arbetsmetoder de ska använda. Detta går även i linje med läroplanerna, som säger att läraren ansvarar för arbetsutformning av undervisningen i verksamheten.

Däremot medför det inte att den professionella friheten är stor. Staten och läromedelsförlaget har av tradition i hög grad bestämt både arbetssätt och metoder åt

lärarna genom timplaner, kursplaner, huvudmoment och läromedel (Colnerud och Granström, 2002, sid 18).

Sverige har ett decentraliserat skolsystem där ett stort ansvar läggs på skolledningen och lärarlag. Det decentraliserade skolsystemet bör vara en grund för lärares möjlighet att reflektera över hur den egna praktiken ser ut. För närvarande ges lärarna rätt att göra professionella bedömningar om hur elevernas kunskapsbehov skall kunna tillgodoses. Den första juni 2001 antog de båda lärarförbunden gemensamt yrkesetiska principer för lärare. Lärarförbundets ordförande menar att yrkesetiken handlar om att värna lärarprofessionens ställning och status. Enligt ordförande behöver alla lärare känna till yrkesetiken och engagera sig i dess frågor. Det är *Lärarnas yrkesetiska råd* som gör ställningstaganden i dagsaktuella frågor, ger vägledning i etiska frågor för lärare och överhuvudtaget ansvarar för att lärarnas yrkesetik uttrycks på ett bra sätt (Nordenfalk, 2004).

Colnerud och Granström (2002) ser professionalisering som en process eller strävan hos vissa yrken att nå professionell status. Professionella grupper som har samhällets och medborgarnas förtroende lyckas erhålla förmåner som andra grupper inte har. Till dessa förmåner räknas lön och arbetsvillkor, men hit hör också aktning och respekt. Eftersom allmänheten ställer stora krav och har höga förväntningar på lärarna skulle läraryrket kunna beskrivas som professionellt. ”De (lärarna – vår kommentar) utsätts för granskningar i press, radio och tv, vilket skulle kunna tolkas som att samhället förutsätter en hög grad av kompetens, etik och yrkesskicklighet” (Colnerud och Granström, sid 20).

Nu ska vi granska läraryrket med avseende till ”deras klienter”. ”De flesta professionsforskare betraktar klienten som den viktigaste parten och det är den yrkesverksammas förhållande till denne som utgör grunden för definiering av professionalism” (Colnerud och Granström, 2002, sid 16). Lärarnas klienter eller uppdragsgivare är både eleverna och deras föräldrar och samhället.

Så som det ser ut nu, utför lärarna uppgifter som är väsentliga för samhällsmedlemmarnas liv, säkerhet och välbefinnande. De har genom en lång och specialiserad utbildning tillägnat sig en professionell kunskap om hur de ska utföra dessa uppgifter. Under utförandet prioriterar de klientens intressen framför sina egna. Eftersom vi redan nämnt att lärarnas klienter är eleverna och samhället betyder det att lärarna placerar elevernas och samhällets intressen framför sina egna. Sammanfattningsvis vill vi framföra att det finns tre intressenter inblandade i en yrkesgrupps professionaliseringssträvanden: yrkesföreträdarna (i det här fallet lärarna), staten eller samhället och den enskilde klienten (elever/föräldrar). Detta innebär att lärarorganisationer, staten och de enskilda eleverna skulle vara överrens om och medvetna om att läraryrket endast få utövas av legitimerade lärare.

Genom en ökad grad av professionalisering får lärarna möjlighet att kontrollera sitt eget kunskapsområde och utbildningen till yrket. Genom att förmå staten att utfärda speciell legitimation för yrkesutövare, stänger de yrkesgruppen. För att försäkra sig att det inte är egoistiska intressen som står bakom professionaliseringssträvan, måste de andra

intressenternas behov tillgodoses, alltså samhällets och elevernas. Läraren tillhör en yrkesgrupp som utför arbete inom den offentliga sektorn och då är det självklart att det finns arbetsgivarens intresse av att arbetet utförs av kompetenta människor och på ett etiskt riktigt sätt. Den tredje intressenten, det vill säga elever (föräldrar) ”vill naturligtvis bli behandlad med respekt för sin person och förväntar sig också att han eller hon med förtroende kan överlämna sina behov eller problem till yrkesmannen och där möta förståelse och kunnande” (Colnerud och Granström, 2002, sid 30).

3.3 Möjliga hinder för professionalisering

Den ökande professionaliseringen kan fokusera de gruppegoistiska intressen som rör sig om makt, status och privilegier. Med tanke att skolan är obligatorisk och att skolans (lärarnas) klienter (elever) inte befinner sig i organisationen av eget val eller fri vilja, anses läraryrket inte ha samma förutsättningar i jämförelse med andra professionella yrken. Klienten (patienten) kan exempelvis välja sin läkare och som elev kan man välja skola, men inte välja läraren. Om en läkare inte besitter kompetenserna för att hantera ärendet kan han/hon hänvisa till en annan kollega. Men läraren kan inte göra det på grund av att en lärare inte kan välja bort sina elever, lika lite som elever väljer sina lärare, för att alla elever ska få sin undervisning oberoende av deras förutsättningar. Däremot kan elever (föräldrar) välja skola.

Så länge skolan inte är förenad med frivillighet för eleverna och så länge samhällets inflytande över skolans mål finns kvar utgör detta uppenbarligen ett hinder för att utveckla full professionalitet hos lärarenn. (Colnerud och Granström, 2002, sid 32).

Alltså kan det konstateras att lärare som en professionell grupp alltid befinner sig i ett etiskt dilemma: att följa givna anvisningar (läroplaner) som är utformade av staten/samhället och att tillgodose varje elevs intressen och värna om elevens välbefinnande. Därför är lärarnas uppgift mer komplicerad eftersom det inte bara är en sida – klientens som de ska stå på (Colnerud och Granström, 2002).

Det som anses som mycket specifikt med läraryrket, i jämförelse med andra professionella yrkesutövare, är att läraren möter sina klienter i ett kollektiv (klassen). Läraren bemöter utmaningar där hon/han måste ta hänsyn till varje individs behov och förutsättningar och samtidigt ta hänsyn och ansvar för en väl fungerande grupp (Carlgren och Marton, 2007).

3.4 Centrala begrepp

Här definierar vi vissa centrala begrepp som vi kommer använda i vår studie. Eftersom vår studie är grundad på föräldrarnas uppfattningar om ämnet, vill vi börja med att definiera vad vi menar med begreppet förälder.

Förälder är den som har den rättsliga vårdnaden om barnet. Med begreppet omfattas barnets vårdnadshavare oavsett kön.

Läroplaner är styrdokument som reglerar verksamheterna i förskolan och skolan. Vi kommer i texten använda förkortningarna Lpfö 98 (Läroplan för förskolan) och Lgr 11 (Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet). Båda styrdokumenterna är utgivna av regeringen och reviderades 2010. Läroplanerna är ett måldokument som är obligatoriskt för alla verksamma inom för/skola.

Förskola ska i en trygg, rolig och lärorik verksamhet lägga grunden för ett livslångt lärande. Verksamheten ska vara pedagogisk inriktad, där lärande, fostran och omsorg bildar en helhet (Lpfö 98/10). Det är verksamheten som är avsedd till alla barn mellan ett och fem år. Förskolan är en frivillig verksamhet.

Skola har uppdraget att främja lärande där stimulering av individen sker för att utveckla och inhämta värden och kunskaper och för att vidare verka och leva i samhället. Omtanke, omsorg om individen och generositet ska prägla dagens skola (Lgr 11). Målens funktion för skolan idag är avgörande. Enligt Andersson och Carlström (2005) gäller det att både stimulera elever för ett livslångt lärande och att se till att alla elever oavsett deras förutsättningar har ett minimum av kunskaper när de lämnar skolan. Grundskolan i Sverige är obligatorisk och i texten använder vi begreppet *skola* synonymt med grundskolan.

Vi har valt att använda begreppet *lärare* för alla verksamma inom för/skola oavsett deras utbildningsbakgrund. I läroplanerna fokuseras främst lärarnas pedagogiska uppdrag, vilket inkluderar omsorg, fostran och lärande.

Med *behöriga lärare* definieras en lärare som har en ”formell utbildning för de skolformer, årskurser och ämnen denne ska undervisa i respektive för de verksamhetsformer denne ska bedriva pedagogisk verksamhet i” (SOU 2008:52, sid 161). Enligt Carlgren och Marton (2007) är det stor skillnad mellan att vara lärare för små barn och lärare för äldre, eller att vara lärare i olika ämnen. Det kan finnas vissa karakteristiska drag i lärares arbete som alla lärare måste hantera och förhålla sig till. Vi kommer använda begreppet *behöriga lärare* synonymt med lärare som undervisar i det de är utbildade för.

För att den enskilde läraren ska kunna få sin *lärarlegitimation* måste den uppfylla två krav: att läraren har avlagt lärarexamen och fullgjort sitt provår i tjänstgöring. ”Av legitimationsbeviset ska tydligt framgå i vilka ämnen, årskurser och skolformer läraren är behörig att undervisa” (SOU 2008:52, sid 190). Beslutet om vilken utbildning och examina krävs för att utföra yrket samt att legitimationssystemet införs av staten (Skollagen, SFS 2010:800). I arbetet kommer vi att använda begreppet legitimation i meningen att det är ett bevis och en säkerställning på att de som har legitimationen är behöriga i det som de undervisar i.

4. Metod

I det här avsnittet kommer vi att presentera den metod som använts i studien. Vi kommer även beskriva hur urvalet har gått till och vilka avgränsningar vi har gjort. Vidare kommer det att beskrivas vilka etiska ställningstaganden som har gjorts, samt att diskutera studiens tillförlitlighet. Kort kommer vi även att presentera de områden där vi gjorde våra intervjuer.

Vårt syfte är att få fördjupad kunskap om föräldrarnas uppfattningar kring den nya lärarlegitimationen och att jämföra deras uttalade förhållningssätt när det gäller skolan jämfört med förskolan och därmed deras syn på lärare som verkar på skola respektive förskola. För att undersöka det, har vi producerat våra data som är grundade på intervjuer med föräldrar.

4.1 Kvalitativ intervju

Forskningsintervjun bygger på vardagslivets samtal och är samtidigt ett professionellt samtal. Den är ett utbyte av åsikter mellan två personer om ett tema av ömsesidigt intresse (Kvale och Brinkmann, 2009). Vi anser att detta är mest adekvata sättet att besvara våra forskningsfrågor. Vi har utgått från en intervjuguide (Bilaga 2), men dessa frågor utvecklades med följdfrågor beroende på samtalet och svaret vi fick av den intervjuade personen. Sådana typer av intervjuer kallas för halvstrukturerade eller semistrukturerade intervjuer (Stukát, 2005). En halvstrukturerad intervju liknar ett vardagssamtal, ”men som professionell intervju har den ett syfte och inbegriper en specifik teknik; den är halvstrukturerad – den är varken ett öppet vardagssamtal eller ett slutet frågeformulär” (Kvale och Brinkmann, 2009, sid 43).

Genom att använda oss av en kvalitativ intervjustudie vill vi försöka få reda på vad den enskilde menar och hur han eller hon tänker eller känner. Enligt Kvale och Brinkmann (2009) existerar kunskapen i relation mellan personen och världen och är en fråga om samtal mellan människor.

4.2 Urval och avgränsningar

Våra data består av femton intervjuer med föräldrar till barn i förskolan och skolan. Vi valde att intervjua de personer som var villiga att delta i vår studie vilket kan beskrivas som bekvämlighetsurval (Stukát, 2005). Det gick till så att vi delade ut ett informationsbrev (Bilaga 1) till föräldrar på en skola och en förskola, som är våra tidigare VFU-platser eftersom vårt syfte är att jämföra föräldrarnas syn på förskolan och skolan.

Urvalet består av de som svarade på informationsbrevet (Bilaga 1). Vi har inte gjort något urval i fråga om ålder, utbildning eller antal barn. Det enda kriteriet för att delta i vår intervju var att man är förälder till ett barn som går i för/skolan.

Vi har genomfört våra intervjuer i en mellanstor kommun i Västra Götaland. Skolan där vi genomförde en del av intervjuerna är en F-6 skola och är placerad i ett etniskt homogent område där de flesta bor i egna hus och har ett arbete. Däremot är förskolan lokaliserad i ett heterogent lägenhetsområde där många saknar arbete. Vi hade ingen intervjufråga om föräldrars skolgång, men det som framgick utifrån föräldrarnas svar var att de inte hade gått i en svensk skola. Detta avser föräldrar som var intervjuade i förskolan. Vi har valt att benämna alla de intervjuade som *förälder*. Vi skiljer inte på mammor och pappor, inte heller vilket område föräldrarna kommer ifrån eller om deras barn går på för/skola. Vi kommer att benämna alla intervjuade med olika bokstäver, från A till O.

4.3 Genomförande av intervjuer

Vi genomförde våra intervjuer i skolans och förskolans lokaler, i avskilda rum så att intervjuerna kunde genomföras utan störning eller avbrott. En förälder intervjuade vi hemma. Intervjuerna tog mellan tio och tjugo minuter. Vi genomförde alla våra intervjuer tillsammans, där en av oss ställde frågorna och den andre observerade. Samtalen spelades in på en mobiltelefon. Vår intervjuguide fungerade som ett underlag till samtalet.

De inspelade intervjuerna skrevs ut, men delar som inte var relevanta för vår studie transkriberades inte. Däremot har vi lyssnat igenom hela intervjuerna flera gånger för att inte missa något av relevans (Stukát, 2005). De transkriberade intervjuerna har vi läst igenom flera gånger. Sedan har vi analyserat intervjuerna i relation till vårt syfte och våra frågeställningar. Vi har dragit samman intervjupersoners yttranden till kortare formuleringar som Kvale och Brinkmann (2009) kallar för meningskoncentrering. I detta fall omfattar analysen fem steg: genomläsning för att få en känsla av helheten, fastställning av de naturliga ”meningsenheterna”, formulering av tema, ställa frågor utifrån undersökningens syfte och det sista steget är formulering av intervjuens centrala tema. Utifrån föräldrarnas svar försökte vi hitta mönster i våra data. Vidare kommer vi att redogöra för de kategorier som framträdde i vår analys av det empiriska materialet. Utifrån föräldrarnas svar och vårt syfte finner vi fyra olika kategorier: *Behörig lärare, Förskola och skolan – lika viktiga, Erfarenhet och personliga egenskaper* och *”Ja” till legitimation*. Det sista steget är en avrundning av alla fyra kategorier i ett centralt tema: *Läraren – Den som kan allt*.

4.4 Etiska ställningstaganden

I vår studie har vi använt oss av Vetenskapsrådets fyra forskningsetiska principer: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet, 2002). Det betyder att alla undersökningsspersoner var informerade om det allmänna syftet med undersökningen, att de deltar frivilligt och att utifrån våra data inte

kommer avslöja deltagarnas identitet. Våra datamaterial kommer inte att användas till något annat bruk.

I informationsbrevet (Bilaga 1) som vi delade ut framkom det vilka vi är och vad vi har för syfte med undersökningen. Vid utdelningen har vi även muntligt förklarat vad arbetet skulle handla om. Vi har vidare informerat berörd personal på för/skolan.

4.5 Reliabilitet

Reliabiliteten beskrivs som kvaliteten på det mätinstrument som används (Stukát, 2005). I detta fall är vårt mätinstrument de frågor som finns i vår intervjuguide (Bilaga 2). Vi anser att vår metod är tillförlitlig, eftersom vårt syfte är att få fördjupad kunskap om föräldrars egna uppfattningar om den nya lärarlegitimationen och läraren som en professionell yrkesutövare. Vid genomförandet var vi medvetna om att föräldrarna kunde tolka våra frågor på ett annat sätt än vad vi hade tänkt. Enligt Stukát (2005) är en central del av reliabilitets problematik när det gäller intervjuer just tolkningen av frågor och svar. Vi har läst igenom intervjusvaren noga och därefter träffades vi och analyserade dessa. Vi gjorde det med syftet att försäkra reliabiliteten i vår studie. Kvale och Brinkmann (2009) påpekar att utskriften av en intervju blir en fråga om tolkning, eftersom två personer kan skriva ut en och samma text men med olika stilar. Men Stukát (2005) hävdar att trovärdigheten blir större om flera personer ser samma sak.

4.6 Validitet

Med validiteten menar Stukát (2005) hur man mäter det man önskar mäta. Vi anser att vi har ställt de frågor som lämpar sig för att få svar på vårt forskningssyfte. Det som vi måste ta i beaktande är att de intervjuade ibland kan ge de svar de tror att intervjuaren vill höra (Stukát, 2005). Alla intervjupersoner visste att vi utbildar oss till lärare eftersom de känner oss sen tidigare, då vi genomförde intervjuerna på våra VFU-platser och även genom informationsbrevet.

Enligt Kvale och Brinkmann (2009) är det mer komplicerat att fastställa intervjuutskriftens validitet än att försäkra sig om dess reliabilitet. Vidare menar de att det inte finns en objektiv omvandling från muntlig till skriftlig form. Vi har valt att ge samtalen en litterär stil som kan belysa nyanser i ett uttalande och göra det lättare att förmedla meningen i intervjupersonens berättelse till läsaren.

4.7 Generaliserbarhet

Generaliserbarhet är en fråga om resultaten är generaliserbara, det vill säga om resultaten kan generaliseras till en allmän utsaga eller om resultatet endast gäller för den granskade

gruppen (Stukát, 2005). Det vi vill uppnå med vår studie är att ta reda på föräldrars uppfattningar om den nya lärarlegitimationen och läraren som en professionell yrkesutövare. Därför menar vi att urvalet är representativt i förhållande till tid och plats (skolan och förskolan) och att resultatet visar en bild av föräldrarnas uppfattningar om den nya lärarlegitimationen och läraren som en professionell yrkesutövare. Vi har inte frågat om föräldrarnas utbildningsbakgrund, klass och arbete och därför vet vi inte om de är representativa i förhållande till ett genomsnitt i landet eller inte.

Men vi menar att resultaten bör ses i relation till tid och plats och som en socialt och historiskt kontextualiserad form (Kvale och Brinkmann, 2009). Eftersom förskolan och skolan inte låg i samma område och inte hade samma förutsättningar, kan vi konstatera att det är något som även kan påverka resultaten. Vi begränsar oss till en skola och en förskola i en viss kommun och vi kan enbart uttala oss om dessa två verksamheterna. Dock anser vi att en liten grad av generaliserbarhet inte försämrar värdet av studien.

5. Resultat

I avsnittet nedan kommer vi att redovisa studiens resultat och analys av undersökningen. Resultaten redovisas i form av en löpande text med utvalda citat. För att göra en enklare och tydligare för läsaren har vi valt att kursivera alla intervjuцитat, även i texten. För att ge läsaren möjlighet att få en bättre inblick på föräldrars tankar har vi gjort en matris från A-O där vi klargör om intervjun är genomförd på skolan eller förskolan. Detta gör vi med syftet att underlätta för läsaren om föräldrarnas svar påverkas av deras tankar beroende av plats. Det tycker vi kan ge en mer nyanserad uppfattning, men eftersom föräldrarna vi intervjuade hade barn i båda verksamheterna blev gränsen lite flytande. Föräldrarna **A, D, E, K, L** och **N** intervjuades i skolans lokaler, föräldrarna **B, C, F, H, I, J, M** och **O** intervjuades i förskolans lokaler och föräldern **G** intervjuades hemma hos sig. Nedan bifogar vi en tabell för att underlätta för läsaren att få en bättre inblick över *var* föräldrarna intervjuades.

<i>Plats</i>	<i>Skola</i>	<i>Förskola</i>	<i>Hem</i>
<i>Förälder</i>	<i>A</i>	<i>B</i>	<i>G</i>
	<i>D</i>	<i>C</i>	
	<i>E</i>	<i>F</i>	
	<i>K</i>	<i>H</i>	
	<i>L</i>	<i>I</i>	
	<i>N</i>	<i>J</i>	

		<i>M</i>	
		<i>O</i>	

I vår analys har vi sökt efter mönster och vi har funnit följande fyra kategorier: *Behörig lärare, Förskola och skolan – lika viktiga, Erfarenhet och personliga egenskaper* och *”Ja” till legitimation*. Utifrån de fyra kategorierna har vi formulerat intervjuens centrala tema, som vi presenteras nedan.

Ett övergripande tema som inkluderar alla fyra kategorier är *Läraren – den som kan allt*. Inom detta centrala tema framkom det en bild av en lärare som ska ha en akademisk utbildning, en stor kunskap och *”hålla sig uppdaterad med vad som framkommer i forskningen”* (Förälder N). Läraren ska vara ärlig, allmänbildad och ha utvecklade förmågor för samspel med barn (föräldrar) och för konflikthantering. Dessutom ska läraren kunna undervisa på ett sätt som fångar varje barns intresse. Enligt föräldrarnas uppfattning ska en lärare ha en legitimation som ett bevis att han/hon uppfyller alla dessa krav.

5.1 Behöriga lärare

Utifrån vår analys av det empiriska materialet framkom det att vi under detta tema kan urskilja två subteman, beroende av vilken innebörd föräldrarna har lagt i begreppet behöriga lärare. I det första subtemat är det tydligt att lärarnas behörighet kopplades till deras utbildning. Det andra subtemat representerar föräldrar som förutom utbildningen lägger fokus på personliga egenskaper och förhållningssätt som en lärare ska ha.

Detta är även något som kan betraktas utifrån den utvecklingsekologiska teorin. Föräldrarnas uppfattningar är beroende av deras erfarenheter och deras skolgång, samt deras syn på kunskap och lärande. Deras uttalanden är präglade av deras erfarenheter när det gäller deras skolgång, utbildning, samhället och tiden när de själva gick i skolan. Om man tar ett historiskt perspektiv på detta ser vi att det länge har sett ut på liknande vis. Förr i tiden hade lärarna varit auktoritet och samhället förväntade sig att lärarna kunde mycket mer än de andra i samhället. Förr vände man sig till läraren eller prästen för att få svar eller råd, detta visar hur hög position lärarna hade i samhället. Däremot idag ses inte en lärare som auktoritet, utan som vägledare. Men läraren ska ha en flerårig akademisk utbildning, kunskap och kompetens och medför att dagens lärare uppfattas som experter på sin verksamhet. Detta är även en viktig aspekt i de flesta professionaliseringsteorierna.

5.1.1 Utbildning

Enligt SOU (2008:52) definieras som behörig främst den lärare som har formell utbildning för *”de skolformer, årskurser och ämnen denne ska undervisa i”* (sid 61). Denna bild

bekräftas av flera intervjuade föräldrar. Förälder A säger så här när hon förklarar vad begreppet behörig lärare innebär för henne:

Det är jätteviktigt att jag som har barn som går i skolan, som till exempel läser matte eller fysik eller kemi. Behörig lärare betyder att läraren har utbildning i det ämne som han undervisar i och jag tror att det är jätteviktigt.

Förälders A uppfattningar om lärarens behörighet är kopplat till lärarens utbildning i det specifika ämnet. Precis som inom professionsforskningen har yrkesgruppers kunskapsbas samma vikt i föräldrarnas uttalanden. Oftast är det krav att man ska ha tillägnat sig yrkeskunskaperna, kompetens och yrkesskicklighet via en högskoleutbildning (Svensson, 2003). Detta stämmer med Förälder E, som säger att: "För mig innebär behörig lärare, en lärare med utbildning, en godkänd utbildning. Att man har det som lärarutbildning på 180 eller 240 poäng eller hur mycket man nu ska ha".

Europeiska kommissionen (2006) har kommit överrens om några gemensamma principer för lärares yrkeskvalifikationer: lärarutbildning, introduktionsprogram för lärare samt kompetensutveckling och karriärmöjligheter. Lärarutbildningen ska vara en avancerad utbildning på universitetsnivå och genom den får lärarna kompetens inom sitt verksamhetsområde, samt kunskaper i metodik och pedagogik. En förälder uttryckte det på följande sätt:

Dels att man har gått någon sorts utbildning som gör att man är behörig. Men egentligen att man håller sig uppdaterad med vad som framkommer i forskningen. Det tycker jag är viktigt (Förälder N).

Att lärarens utbildning inte ska avslutas med den officiella utbildningen, utan att lärare ska uppmuntras till ett livslångt lärande är något som är viktigt (Europeiska kommissionen, 2006; Carlgren och Marton, 2007; Berntsson, 2006).

De flesta föräldrarna tyckte att alla lärare ska ha en gemensam grund när det gäller teorier, kunskap och forskning och att det är möjligt med en gemensam lärarutbildning. Även om de flesta föräldrar poängterade lärarens utbildning som grunden i deras behörighet viste bara få om vad deras barns lärare hade för utbildning. De flesta trodde att lärarna hade gått lärarutbildningen, men de hade aldrig frågat om det. "Jag vet faktiskt inte om alla lärare har det. Men det är inte lätt att veta, om en lärare är behörig i undervisningsämnet eller inte, och jag brukar inte fråga i skolan" (Förälder A). Det var flera av föräldrarna som har liknande åsikter som förälder A. Förälder K uttryckte det så:

Nej, tyvärr det vet jag inte. Och jag vet inte varför jag inte har frågat om mina barns lärare har någon utbildning eller om de är behöriga eller inte. Det vet jag inte, men för oss som invandrare tycker jag att vi är vana från våra länder att de som jobbar på skolan har gått på en lärarutbildning och därför har vi lämnat bakgrund, alltså. Så jag tror att de flesta invandrare inte tänker på det.

Det är tydligt att det finns en stor tilltro till utbildning och lärares professionalism. Beroende av föräldrarnas erfarenheter, bakgrund och deras skolgång är det svårt att tänka sig att det går att arbeta inom verksamheten utan motsvarande utbildning.

Däremot ser en del föräldrar det som sitt ansvar att ta reda på saker som händer i för/skolan för den grupp föräldrar är det viktigt att veta vad deras barns lärare har för utbildning. ”Ja, det vet jag. Jag har känt XXX (nämner läraren namn) i några år. Sen har jag frågat henne någon gång också och hon har sagt det på några möten” (Förälder D). Slutsatsen som kan dras är att de flesta föräldrarna trodde att barnens lärare hade gått en lärarutbildning.

Inte direkt vet jag inte men jag tror att barnens lärare har en lärarutbildning, men jag vet att barnen har behöriga lärare. Det har jag inte fått reda på, det är nog någonting som jag bara tror. Jag tror att sonens lärare, eftersom hon har handlett lärarkandidat. Och jag sitter med i föräldrarådet och som jag förstått på rektorn så är det inga obehöriga lärare på skolan. När hon pratar om personalen som hon har anställt, så är det bara är behöriga lärare och behöriga fritidspedagoger. Därför tror jag det. Sedan tror jag att vi som föräldrar skulle fått reda på om barnens lärare inte skulle ha varit behöriga (Förälder E).

Föräldrarnas uppfattningar påverkas troligen av deras insyn i verksamheterna och deras engagemang i frågor som gäller för/skolan. Många föräldrar vet inte ens vilka möjligheter till insyn de har rätt till eller vad de kan kräva i olika frågor. Föräldrarna litar på att lärarna gör ”sitt arbete” som de är utbildade för. En väl utbildad lärare med flerårig akademisk utbildning är en självklarhet för många föräldrar.

5.1.2 Förhållningssättet

I det andra subtemat definierar en förälder begreppet behörig lärare som den som kan allt och någon som kan litas på.

En lärare ska vara allmänbildad, ärlig och barnen ska känna glädje i mötet med den lärare. Läraren ska utföra sin undervisning på ett roligt och intressant sätt, och införa nya saker i sin undervisning. Den ska vara anpassad till barns ålder...också leka med barnen som till exempel som XXX (nämner sin son) (Förälder I).

Förälder I talar om vikten av samspel mellan barnen och lärare och om barns åldersanpassade undervisning. Föräldern lyfter även upp lärarens kunskap om samhället utanför skolan.

Förälder B uttrycker sin uppfattning om behöriga lärare så här: ”Alltså den som har studerat och den som kan allt, det kan man säga. Och även någon som jag skulle kunna lita på”. De krav som ställs på läraren när det gäller dennes behörighet är mycket högre än förr. Det är inte bara kunskapsuppdraget som anses som viktigt i läraryrket utan även lärarnas förhållningssätt. Men även lärarens förhållningssätt kopplas till den rätta utbildningen:

Därför måste det vara mycket viktigare att man har utbildning, på alla sätt, du lär ut barnen mycket bättre, du vet vad du ska lära barnen, du vet hur du ska göra till exempel i två barns bråk (Förälder B).

En annan förälder menade att behörig lärare är den som har läst pedagogik och:

Att man har ett bra förhållningssätt och att man har tänkt över sitt förhållningssätt. Bland annat i, ja det kan vara mötet med föräldrar, att man har en rak rygg och att veta vad reglerna säger i olika sammanhang. Att bete sig på ett proffsigt sätt och det kommer inte av sig självt så (Förälder L).

Sammanfattningsvis lägger föräldrar olika innebörd i begreppet behöriga lärare, fast de flesta kopplade begreppet med utbildning som motsvarar lärarens arbetsuppgifter. Men det fanns de föräldrar som kopplade begreppet till förhållningssättet, det vill säga hur en lärare förhåller sig till dem eller deras barn. Sedan fanns det även de föräldrar som hade svårt att definiera begreppet både för oss och för sig själva. Då förklarade vi begreppet så som vi nämnde under rubriken centrala begrepp: behöriga lärare synonymt med lärare som undervisar i det de är utbildade i. Generellt sett anses lärarnas behörighet som mycket viktig, oavsett om det är den officiella utbildningen eller förhållningssätt som utgör innebörden i begreppet.

5.2 Förskola och skola – lika viktiga

Detta tema handlar om att lärarens behörighet är lika viktig i skolan som i förskolan och som var den mest generella uppfattningen hos föräldrarna. Förälder M påpekade att: *”Jag tror att det är viktigt på båda ställen. Det är lika viktigt”*. Det var även många andra föräldrar som poängterade detsamma.

Men om man går in i en djupare analys av deras svar kan man urskilja två subteman, där det finns en grupp som poängterade förskolelärarens behörighet som grunden till det livslånga lärandet och den andra gruppen menade att lärarnas behörighet är avgörande i ämneskunskaperna som barn läser i skolan.

Föräldrarna menade att förskolan och skolan är två olika verksamheter där det är lika viktigt med behöriga lärare.

Det är två olika saker, om man ska jämföra, en förskolelärare kan inte komma i en år etta och göra det hon eller han gör på förskolan. Förskoleklassen, så är det fortfarande som på förskolan, bara för att bredda sig högre och högre (Förälder G).

Lärarens uppdrag i de olika verksamheterna skiljer sig. Även om vi betraktar förskola och skola som pedagogiska kunskapsorienterade verksamheter, finns det olika sätt att undervisa och genomföra den pedagogiska delen i de olika verksamheterna (Ackesjö, 2010). I föräldrarnas uttalande märks det att hon menar att den som till exempel är utbildad till förskolelärare inte kan undervisa i skolan, men när hon blev tillfrågad om en

grundskolelärare skulle kunna arbeta på förskolan, uttryckte hon sin tvekan över att en grundskolelärare skulle kunna lyckas med det.

5.2.1 Förskolan som grunden till det livslånga lärandet

Utbildningssystemet i Sverige börjar med förskola som är en frivillig pedagogisk verksamhet för barn från ett till fem år. "Förskolan skall lägga grunden för ett livslångt lärande. Förskolan ska erbjuda barnen en god pedagogisk verksamhet, där omsorg, fostran och lärande bildar en helhet" (Lpfö 98/10, sid 5). Detta stämmer överrens med en förälders uppfattning som uttrycker sig så:

Från de första stegen och det är jätteviktigt att förskolelärare är behöriga, eftersom systemet börjar från början. Här i Sverige är det jätteviktigt att förskolelärare har behörighet som förskolelärare (Förälder A).

Vidare tar hon upp skillnader mellan olika länder och deras utbildningssystem, där hon anser att i ett sådant utbildningssystem som vi i Sverige har är det mycket viktigt med lärarnas behörighet redan i förskolan. Enligt hennes uppfattningar är systemet det som påverkar utformningen av förskolans och skolans verksamhet. Det bekräftar Andersson (1986) som hävdar att staten och förhållanden i makrosystemet påverkar exosystemet där för/skolans utformning ingår.

I det här subtemat har vi föräldrar som poängterade lärarens behörighet som viktigare på förskolan, då det är grunden till allt lärande och utveckling:

Absolut, på något vis tycker jag att lärarbehörigheten på förskolan är kanske lite mer viktigare än skolan. För att små barn behöver liksom en utbildad lärare för att de har liksom, de öppnar dörrar för barnen i framtiden, så man måste ha en jättebra grund från början. För att kunna fortsätta senare på skolan. Så jag tycker att det är väldigt viktigt med lärarutbildning på förskolan (Förälder K).

Föräldrarna lyfte upp lärares behörighet som en betydelsefull faktor i barns lärande och utveckling, men även att den spelar stor roll i konflikthantering och i samarbete med föräldrar.

Ja, i förskolan, det är där liksom barnen får en mer uppfattning om hur de ska bete sig och de får med sig lite mer kunskaper som de kan få med sig vidare i skolan och det hjälper mycket (Förälder O).

Och i förskolan är det föräldrakontakt, man lär sig hantera vissa grejer där och man jobbar mycket med föräldrarna också (Förälder D).

Bilden av en förskolelärare som har ett uppdelat arbete beroende av barns ålder framträder tydligt i föräldrarnas svar. De som arbetar med de yngsta barnen anses inte som de som måste ha kunskaper i pedagogiken, utan som de som kan erbjuda socialt omhändertagande.

Däremot förskolelärare som arbetar med de äldre barnen anses som de som måste ha behörighet för att kunna erbjuda en pedagogisk verksamhet (Ackesjö, 2010).

I de lägre åldrarna på förskolan så är det ändå mer omvårdnadsdelen utav barnen och att de är små. Men sen när de blir fyra-fem år, då det är skolförberedande då ser jag det viktigare med behörigheten. Men med de minsta barnen ett – tvååringarna så är kanske behörigheten inte så viktigt (Förälder E).

Egentligen, spelar det [behörigheten – vår kommentar] aldrig mindre roll, det är alltid viktigt att det finns behörig personal. Men när de är små barn så är det mer omsorg som behövs, som är viktigare och att de får den omsorgen om man säger så, alltså den närhet och så (Förälder J).

Förälder L anser att: ”Blöjbyte till exempel, rena omsorgsbiten, skulle man då kunna vara barnskötare troligen också, eller bara en bra omsorgsmänniska”.

5.2.2 Skolan med fokus på kunskap och lärande

Enligt Lgr 11 (2011) har skolan som uppdrag att främja lärande och stimulera varje individ i dennes kunskapsinhämtning och utveckling. I det andra subtemat har vi föräldrar som menade att lärarens behörighet är viktigare på skolan, då det är kunskapsinläring som står i fokus:

Jag tycker att det är viktigare på skolan. Ju äldre de blir ju mer ifrågasätter de, ju mer kunskap behöver de. Och då tycker jag att det är viktigt att läraren har den kunskapen. Det är klart att det är viktigt på förskolan också, fast det är på en annan nivå. Lärandet är på en annan nivå än på skolan (Förälder J).

I förskolan är det lite mer särskilt, eftersom det är lite mer lek och så. Men i skolan är det mer viktigt med kunskaper och inläring. Där [syftar till skolan] är det viktigare att vara behörig än på förskolan, för det är en helt annan sak på skolan än på förskolan. (---). På förskolan, kanske de använder deras behörighet lite, men på skolan är det mer, det är mer brett. (---). Så jag tycker att behörigheten är viktigare på skolan (Förälder G).

De flesta föräldrarna lyfter upp lärarens behörighet i skolan som avgörande faktor när det gäller ämneskunskap och betygsättning. Det är lärarens ansvar att organisera och leda elevernas aktiviteter i syftet att åstadkomma lärande. Lärarens arbete omfattar även uppföljning av elevernas lärande och bedömning av deras kunskaper (Carlgren och Marton, 2007).

Skolan – problemet är att de är handikappade, de hittar inte rätt lärare, de som har utbildat sig som mattelärare till exempel, de blir tvungna att gå till engelska också. Och nu har vi lite problem med den på XXX (nämner skolan) för att barnen har moderna språk och de har inte egen lärare och de får inga betyg nu. Hon kan inte sätta betyg, eftersom hon inte har behörighet i ämnet som hon undervisar (Förälder B).

Ämnen som matematik, svenska och engelska, alltså grundämnena anses som viktigare i jämförelse med andra ämne som till exempel idrott:

Jag tror i matte i skolan och även engelska. Alltså grundämnena där är det viktigt att lärare har behörighet, men kanske inte lika viktigt med idrott. Det är viktigt, men inte lika mycket som matte, svenska och engelska (Förälder C).

Förutom kunskapen, lärandet och betygsättningen tar föräldrarna upp konflikthantering och skapandet av en trygg miljö som viktiga faktorer i lärarnas behörighet: ”*Det är egentligen hela deras arbetsdag eller så i klassrummet, men även på rasterna att man har den kunskap och så som behövs för att det ska bli en trygg miljö*” (Förälder N). En av föräldrarna menar att utbildningen ger kunskapen om olika tekniker att lösa konflikter som uppstår mellan barnen (Förälder O).

Sammanfattningsvis verkar det som att föräldrarnas uppfattning kring lärarnas behörighet är lika viktigt i förskolan som i skolan. Men det finns variationer i föräldrarnas tycken och svar. Utifrån föräldrarnas svar dras slutsatsen att de flesta poängterade lärarnas behörighet i förskolan som en grund till det livslånga lärandet. Det är även viktigt att beakta att föräldrarnas syn på för/skolan som institutioner skiljer sig. Skolan ses som en institution där lärande och prestation är i fokus medan förskolan ses som institution där lek och omsorg står i fokus.

5.3 Erfarenhet och personliga egenskaper

Att föräldrar litar på äldre lärare som har ett antal år erfarenhet framkom tydligt i vår undersökning. Lärarens erfarenhet räknades som lärarens behörighet till en viss del. Erfarenheten i praktiken och utbildningen till yrket anses som lika viktiga och avgörande faktorer i synen på lärarnas behörighet. ”*Jag kanske går efter lärarens rykte, att den här läraren är bra, har jobbat i många år och har en erfarenhet*” (Förälder K).

Välutbildad och erfaren personal ses som en garanti för hög professionalitet (Skolverket, 2005a). En annan förälder menade att:

Det finns många lärare som har exempelvis tjugo år erfarenhet som lärare, de har jobbat med ett ämne till exempel i många år, i tio år eller femton år och uppåt. Jag tror att man inte kan kräva att de har behörighet i det ämne som de undervisar i. Jag kan inte säga att det inte är viktigt att man har behörighet (utbildning). (---). Men ibland kan man även ta erfarenheten också, det är inte bara behörighet. Nej, det är jätteviktigt att läraren har en erfarenhet också (Förälder A).

En lång arbetserfarenhet hos läraren kan ge föräldrarna trygghet och förtroende. ”*Jag tänker inte när jag lämnar mitt barn här och jag har känt personalen i nästan tio år, så att jag är glad och jag vet att de har utbildning och att de har erfarenhet också*” (Förälder B). Att kunna samspela och kommunicera med varje barn i gruppen och att visa engagemang för arbetet med barnen och deras föräldrar hör även till kompetenser (Skolverket, 2005a).

Personlighetsrelaterade kompetenser anses som något som ingår i lärarbehörigheten utifrån föräldrarnas uttalanden. Oavsett vilken utbildning man har läst, krävs det att en lärare har en utvecklad empatisk förmåga. Det krävs även att läraren är öppen och bemötande i sina kontakter med barn samt föräldrar.

Det som jag kan säga är, alla människor kan inte bli förskolelärare, de måste finnas någonting, alltså det kommer härifrån (hon lägger händerna på bröstet). (---). Jag vet inte hur man skulle kunna kalla det (Förälder B).

*Om man har gått en utbildning och har sin examen... då kan man mer. Men det är även viktigt hur en person är... det är inte **allt** i utbildningen. Man kan vara behörig, men det handlar mycket om personlighet, empati, känslor... barnen känner det, särskilt de yngre. Jag har träffat de som är högutbildade, men som saknar sådana personliga egenskaper. Och tvärtom, trevliga och goda människor som är utbildade (Förälder I).*

En av föräldrarna som precis har gjort ett förskolebyte för sin son med anledningen att den utbildade läraren var oprofessionell. Föräldern menar att det var rena förhållningssättet och lärarens personlighet som avgjorde det.

Ja, men i en utbildning så diskuterar man det mycket och det blir ännu mer nu, som går nu, som går ännu mer i den linjen, liksom proffsigt och att man tänker på sekretess och sådana saker, tror jag, det är en känsla jag har (Förälder L).

Sammanfattningsvis kan det konstateras att personliga egenskaper som empati, öppenhet och gott bemötande uppskattades av föräldrar och är de egenskaper som en behörig lärare bör ha.

5.4 ”Ja” till legitimation

I vår undersökning framgick det mycket tydligt att föräldrarna var mycket positiva till legitimationen och ansåg att det var något mycket bra och viktigt. Föräldrarna visste om legitimationens införande genom media och press. De flesta intervjuade drar slutsatser i relation till de andra professionella yrkena. Men det fanns även de som menade att de inte var så speciellt insatta i ämnet och inte direkt hade några åsikter om det.

Jag anser att det är bra och jag jobbar själv i ett yrke där vi har legitimerad personal och det är på något sätt en kvalitetssäkring, att den som undervisar eller den som tar hand om barnen har en bevisad utbildning (Förälder E).

Föräldern i citatet ovan uttrycker sin uppfattning om legitimation som ett bevis på att läraren har den rätta utbildningen. Samtidigt ser hon legitimationen som ett sätt att försäkra kvaliteten i undervisningen. Även de flesta intervjuade delade föräldrarnas åsikt: *”Jag är mycket positiv till det och tror att det är dags att höja lärarens kvalitet. För att även höja elevernas resultat. Så det är väldigt viktigt”* (Förälder K).

Förutom att se på legitimationen som ett bevis på lärarens behörighet och som ett verktyg för att säkerställa kvaliteten i undervisningen, uppfattas legitimationen av föräldrarna som ett bra redskap för att höja statusen (se *Forskningsbakgrund* Berntsson, 2006; SOU 2008:52). Legitimationen anses som något ”*som stärker er [lärarens – vår kommentar] yrkeskår*” (Förälder E).

Jag tycker att det är jättebra att det blir så, för att då kan man inte jobba som obehörig längre heller. Och att man får högre status och att man verkligen har ett ytterligare bevis på att vad de har läst (Förälder D).

Att legitimationen ställer högre krav på lärare var föräldrarna eniga om:

(---) jag tycker att man ska få den, för att man ska ha visat att det här behärskar jag och att det finns en liten myndighet som har en blick på det neråt och det är också bra. (---). Det trycker på ett krav på proffsigheten och det tycker jag är bra (Förälder L).

En annan förälder uttrycker sin uppfattning så: ”*Ja, absolut. Alltså om man ska in och vara polis, så kan man inte vara polis utan brickan, alltså utan att vara legitimerad. Sedan har lärarna ett stort ansvar*” (Förälder D). Samtidigt som legitimationen uppfattas som ett bevis på lärarnas professionalitet, uppfattas det även som något som lägger större ansvar i deras yrkesutövning. Att ha en myndighet som försäkrar att lärarna arbetar efter yrkesetiska principer ger föräldrarna större förtroende. Föräldrarna uttrycker sitt förtroende för statens bestämmelser. ”*Reglerna måste respekteras. Lagarna måste respekteras. Jag tror att det finns något i det, man lär sig bättre*” (Förälder I). Men att varje ny lag medför förändringar är något föräldrarna tog upp i intervjusamtalen:

Jag anser att det är ett positivt syfte att befintliga barnskötare skall utbildas till en utbildning som den nya lagen omfattar. Det är klart att utbildning omfattar pedagogiska aspekter hos små barn och i samband med det, så tycker jag att det är en väldigt bra utbildningssyfte. (---). När en lag träder i kraft och omfattar exempelvis personal som har jobbat inom barnomsorgen under tjugofem år eller tjugo år eller femton år, de har ju en lång erfarenhet, kanske en fysisk erfarenhet, men inte teoretisk dessvärre, det tycker jag är lite sorligt att det även ska omfatta personer som har jobbat som barnskötare lång tid bak i tiden (Förälder H).

Att se på förändringar i läraryrkesutövning i ett bredare perspektiv, som är beroende av tiden och samhällets förändringar framkommer i följande förälders uttalande:

(---).det är viktigt att alla unga lärare har legitimation, speciellt nu eftersom förut var det inte samma system, det var lite strängare kan man säga, lite hårdare system i skolan, mellan lärare och elever. Men nu är systemet lite mer flexibel och det är jätte viktigt att alla lärare har behörighet och att de vet hur de ska jobba speciellt i sådana situationer. Därför tycker jag att det är jätte viktigt nu. Kanske för 20 års sedan jag skulle inte säga att det är viktigt, men nu är det viktigt. (---). Samhället ändras (---) och hela tiden säger forskningen att förut det var jättebra resultat i skolan. Varje år blir det sämre och sämre (-) jag tror att det är jätteviktigt för att hela världen ändras och Sverige är en av de delarna. Och det sociala nätverket, det kräver också mycket, eleverna hade förut inte detta,

de hade bara skolan, läsa, skriva och läxor och sådant, men nu finns det en helt annan värld kan man säga (Förälder A).

Förälder A är inte ensam i sin åsikt om relationen mellan elevernas resultat och lärarnas kompetenser, detta påpekar även flera forskare (Andersson och Carlström, 2005; Carlgren och Marton, 2007). Det är självklart att föräldrarnas uppfattningar om sina barns skola och de lärare som de möter är av stor betydelse utifrån den utvecklingsekologiska teorin.

Vi lever i ett kunskaps- och informationssamhälle. Ständiga och snabba förändringar och överflöde av information påverkar varje individ, skolans uppdrag, kunskapssyn och samhället i övrigt. Här kan vi tydligt se att kunskapen inte ses som något som barn kan ta in, utan kunskapen uppfattas som en relation mellan barnet och världen. Detta går ihop med Bronfenbrenners utvecklingsekologiska teori, som förklarar hur dynamiska förändringar i världen påverkar den enskilda individen.

Ett barn tillägnar sig kunskap varje dag i olika situationer och i sociala relationer med föräldrar, för/skola och kamrater. Alla dessa relationer är påverkade av sociala och kulturella faktorer som råder i ett samhälle. Föräldrarnas uttalanden avspeglade sig mot samhället generellt. De barn som växer upp idag möter en ny, varierad och föränderlig värld. Detta ställer krav på föräldrar och lärare. För att kunna tillgodose alla elevers behov måste verksamheterna i för/skolor variera mer, som förutsätter en förmåga till ett flexibelt och professionellt handlande hos lärare. För/skolan är en del av samhället som har en viktig funktion i samhällets utveckling. Reformen och förändringar i för/skolan kommer oftast som ett svar på förändringar i en större kontext (Carlgren och Marton, 2007).

Sammanfattningsvis kan man se att det finns en positiv syn på lärarlegitimationen hos föräldrarna och att de har tagit upp olika perspektiv att se på införandet av den. Variationer i deras svar påverkas av var föräldrarna lägger fokus på, runt legitimationen. Utifrån den utvecklingsekologiska teorin kan det konstateras att samhället påverkar individen och dennes utbildning samtidigt som dagens barn påverkar utbildningens utformning. Dagens elever är barn av sin tid omgivna av en mängd informationer och snabba förändringar. Den tekniska utveckling som har skett i samhällen är av stor betydelse i ett barns liv. Exempelvis har datorer och tillgång till internet gjort att eleverna när som helst kan få information om det som intresserar dem. Olika tekniska produkter tillfredsställer många barns behov på ett intressant och underhållande sätt. Detta ställer högre krav på lärarna och är en stor utmaning för varje lärare att väcka barns/elevs inre motivation för lärande och att utveckla barns/elevs medvetenhet om att lärandet är meningsfullt.

6. Diskussion

Vårt syfte med denna studie är att få en fördjupad kunskap om föräldrars uppfattningar om den nya lärarlegitimationen och läraren som en professionell yrkesutövare. Vi vill jämföra skillnaden mellan föräldrarnas syn på skolan och förskolan och därmed deras syn på

verksamma lärare. Vi har använt oss av litteraturstudier och kvalitativa intervjuer i syfte att besvara våra frågeställningar:

- Vilken innebörd lägger föräldrar i begreppet behöriga lärare?
- Vilken syn har föräldrar på införandet av legitimationen i läraryrket?
- Är lärarens behörighet lika viktig i förskolan som i skolan för föräldrar?
- Är personalens utbildning viktig för föräldrar? Varför/varför inte?

I följande diskussion kommer vi att föra ett resonemang om vi har lyckats att besvara våra frågeställningar. Vi kommer även att ställa våra resultat i förhållande till den forskning som redovisats inledningsvis. Utifrån vår producerade empiriska data har vi dragit slutsatsen att de flesta föräldrar tycker att införandet av den nya lärarlegitimationen är något de är positivt inställda till. När det gäller lärarnas behörighet hade föräldrarna olika innebörd i begreppet men det kan sammanfattas som att den behöriga läraren är den som har den rätta utbildningen som motsvarar dennes arbetsuppgifter, rätt förhållningssätt, erfarenheter och de personliga egenskaper som anses viktiga och lämpliga till yrket. En generell uppfattning när det gäller lärarens behörighet i jämförelse mellan förskola och skola är en åsikt hos föräldrar om att behörigheten är lika viktig i båda skolformerna.

Lärarens uppdrag har förändrats i takt med tiden. Det är även viktigt för oss och vårt kommande yrke att vara medveten om föräldrarnas syn på vår yrkesutövning. Det finns föräldrar med olika förutsättningar och olika uppfattningar och förväntningar beroende på deras bakgrund. Vi anser att det är av stor betydelse att ge föräldrarna information om allt som rör för/skolan och deras barn. De flesta föräldrarna uttryckte en vilja att ha en insyn i verksamheten.

I vår studie är det påtagligt att människan påverkas av de förutsättningar man lever i. Detta blev tydligt i uttalanden av föräldrar med utländsk bakgrund, det är självklart att deras uppfattningar är beroende av deras erfarenheter, skolgång och de förutsättningar som gällde i deras hemländer. Vi anser att det finns en risk att utgå från egen skolgång och förvänta sig att samma normer och regler ska gälla och att samma metoder kan leda till att barn lyckas bättre i för/skolan, detta gäller alla föräldrar med svensk och utländsk bakgrund. För/skolans verksamhet är en spegling av resten av samhället och det finns ett starkt och komplext samband mellan skola och samhället. Det går inte att se på för/skolan som en ensam ö, utan den måste ses i en större kontext som en viktig del av samhället. Här ser vi det utvecklingsekologiska perspektivet som betydelsefullt eftersom det inte är möjligt att se en individs lärande och utveckling utan att ta hänsyn till ett helhetsperspektiv, där samhällets sociala och kulturella påverkningsfaktorer ingår (Bronfenbrenner, 1995).

Vi kan fråga oss vilken betydelse föräldrarnas förståelse, uppfattningar och förväntningar på skolan har för barnens skolgång. Ett stort antal studier (Davis-Kean, 2005; Civil, Planas och Quintos, 2005) visar att föräldrars utbildningsbakgrund har en avgörande betydelse för

hur barnen lyckas i skolan. Civils et al. (2005) studier var fokuserade på föräldrar med utländsk bakgrund och deras uppfattningar om deras barns matematikundervisning. Studien har visat att föräldrar försöker hitta samband mellan deras erfarenheter när det gäller matematikinläring och erfarenheter deras barn möter i det nya landet. Enligt Davis-Kean (2005) är föräldrarnas utbildning en viktig socioekonomisk faktor som påverkar barnets skolgång och utveckling. Hennes studie har visat att föräldrarnas utbildningsbakgrund har en avgörande betydelse för hur barnen lyckas i skolan trots föräldrarnas förväntningar och uppfattningar.

Mayi (2004) menar att invandringsprocessen ställer stora krav på omställning och anpassning där gamla värderingar från ursprungskulturen ifrågasätts, samtidigt som de blir influerade av de nya värderingarna i det svenska samhället. Föräldrarnas syn på den svenska skolan är beroende av deras skolerfarenheter, oftast i ett annat skolsystem med tydliga regler, sträng disciplin och ett stort lydande och respekt för läraren. Genom vår studie har vi uppfattat att det kan finnas stora skillnader mellan invandrarföräldrars och svenskföräldrars syn på skolan, lärare och undervisning. Denna skillnad ställer nya krav på lärarens kompetens för att kunna ge ett stöd till barnets utveckling. Vi anser att det är viktigt att vara medveten om detta, eftersom de flesta av dagens skolor är mångkulturella. Detta betyder att vi i vår yrkesutövning kommer möta olika föräldrars syn på för/skolan och olika synpunkter som vi skulle ha förståelse för.

Något som framkom i vår studie var att föräldrarnas uppfattningar om behöriga lärare skiljer sig åt beroende på deras etniska bakgrund. Bronfenbrenners teori är lämplig när man exempelvis ska förstå vissa motsägelser i föräldrars (med invandrarbakgrund) uttalanden. De har uppfattningar som grundar sig på deras egna erfarenheter och upplevelser om skola och lärare från hemlandet. I det nya landet möter de nya föreställningar om samma företeelse. Deras uppfattningar rekonstrueras och därför anser vi att vissa motsägelser avspeglar en korsning mellan två olika kulturer. Enligt Sommer (2005) har den specifika kulturen och den tidsepok som en människa växer upp i en avgörande betydelse för hur en människa uppfattar sig själv och den andre samt förhållandet mellan dem. Föreställningar, uppfattningar och kunskapen är tids- och rumsbunden. Varken samhälle, institutioner, lärare, föräldrar eller barn kan betraktas som konstanter. Alla befinner sig i en utvecklingsprocess som pågår under hela livet. Detta präglar personliga förhållanden mellan dessa aktörer och förändras med tiden.

För föräldrar med utländsk bakgrund är det självklart att en verksam lärare har genomgått en utbildning som motsvarar dennes arbetsuppgifter. Skolan anses av samma grupp föräldrar som kunskapsorienterade och förskolan som en omsorgsverksamhet. Förskolelärarnas uppdrag uppfattas som något som kan utföras av varje vuxen ansvarsfull och omsorgsfull individ (förälder). Eftersom detta inte var syftet med vår studie har vi inte fördjupat oss utifrån detta perspektiv. Men vi kan konstatera att en individs uppfattningar är beroende av till exempel dennes familjevillkor, dennes utbildning och klassbakgrund samt av samhället, tiden och den sociokulturella omgivningen.

För att kunna leva ett aktivt liv i ett modernt samhälle krävs det att individen har förmågor som att: lära, hantera information och förhålla sig kritisk till den, tänka, lösa problem, samarbeta och vara kreativ. Läraren förväntas vara expert i alla dessa aspekter för att kunna dela med sig sina kunskaper med sina elever. För/skolan ses som en del av det moderna samhället. Samhällsförändringar påverkar skolan men det är även skolan som har betydelse och påverkar samhället. Nya reformer, samt samhällsförändringar medför nya krav på läraren och dennes arbete. För/skolan ses som det mäktigaste redskapet för att förändra samhället i önskevård riktning (Carlgren och Marton, 2007).

Just nu är det en spännande period i läraryrket och det pågår många reformer i för/skolans värld: den nya lärarutbildningen har börjat gälla från hösten 2010, ny läroplan har införts i grundskolan, en reviderad läroplan infördes i förskolan, en ny gymnasieskola med det nya betygssystemet införs stegvis, en ny skollag och lärarlegitimationen införs. Genom vår studie har vi fått en bättre förståelse om föräldrarnas uppfattningar om en del förändringar inom läraryrket. Att vara medveten om föräldrarnas förväntningar och uppfattningar anser vi ger oss en nytta i vår framtida yrkesutövning.

Det har även visat sig att en legitimation som är utförd av staten ökar föräldrarnas tillit till att lärare utför sitt arbete på ett bra sätt. Det som tydligt framkommer i vårt resultat är betydelsen av personlighetsrelaterade kompetens hos läraren. Detta anses däremot inte som särskilt viktiga faktorer inom professionsteorierna (Berntsson, 2006). Detta kan tolkas som en tendens att se lärarnas arbete som kundorienterat. Om relationen mellan lärare och elever (föräldrar) betraktas som serviceinriktad och kundorienterad, får sociala och emotionella kompetenser större betydelse (Berntsson, 2006; Svensson, 2003; Grimsæth et al. 2008).

Redan under 1990-talet lyftes lärare som professionella i svenska statliga policydokument. Det så kallade kunskapsamhället krävde en ny skola som var beroende av en ny typ av lärarprofessionalism. I policytexterna framstod den professionella läraren som innehar nya kunskaper och förmågor men framför allt ansågs lärarens personlighet och förhållningssätt som viktiga (Sjöberg, 2011a).

Alla föräldrar uttryckte önskan att deras barn ska få den bästa möjliga utbildningen som ska rusta dem inför den oförutsägbara framtiden. En behörig lärare ser de som en garanti för att uppnå målet. Föräldrarna uttryckte sitt förtroende till statens reglering av läraryrket, eftersom de är säkra att det är ett sätt för uppfyllning av önskan och att det är för barnets bästa. Även de flesta har poängterat att grunderna för livslångt lärande läggs i förskolan och att det är viktigt med behörig personal, just i förskolan finner vi en motsägelse i deras uttalanden. Det fanns en uppfattning hos samtliga föräldrar att det livslånga lärandet inte började förrän barn hade fyllt tre år. Lärarnas behörighet i de yngre barngrupper (ett till tre år) anses inte lika viktigt, då omsorgsbiten hade större betydelse. En bild av förskoleläraren som den som ger omsorg lever kvar i samhället och det var något som framgick tydligt i föräldrarnas uttalanden.

Vi är medvetna om att de teoretiska perspektiven har en betydelse för resultatet av studien. Vi kan fråga oss i vilken stor grad de teoretiska perspektiven var en styrande faktor för oss och begränsade hur studiens resultat har skrivits fram. De valda teorierna gör att det finns flera möjligheter att presentera flera olika bilder. Eftersom vi inte hade frågor runt föräldrarnas bakgrund anser vi att vår tolkning och analys när det gäller föräldrarnas bakgrund var teoretisk grundad och utgick inte från våra empiriska data. Vi har förstått vikten av att inte dra alla föräldrar över en kant. Deras ståndpunkter och åsikter kan ha flera olika orsaker och det är viktigt att vi är medvetna om det. Vi anser att vår undersökning har gett oss en medvetenhet om olika föräldrar med olika förutsättningar. Därför anser vi att vår undersökning gör att vi kan förstå eventuella problem som kan uppstå i samarbetet med föräldrar i vårt kommande yrke och att vi kan hantera detta så att det inte påverkar kvaliteten i verksamheten eller barnens goda studieresultat.

6.1 Metoddiskussion

Genom litteraturen har vi kunnat sätta oss in i vårt problemområde och förstå läraryrket utifrån då och nu perspektivet. Vi var medvetna om att en studie med bekvämlighetsurval och där femton personer ingår kan påverka det som undersöks. Eftersom vi ville ta reda på hur föräldrar uppfattar införandet av den nya legitimationen och läraren som en professionell yrkesutövare såg vi kvalitativa intervjuer som en relevant undersökningsmetod. Under vår utbildning har vi genomfört ett antal intervjuer som underlättade genomförandet av intervjuerna. Med kvalitativa intervjuer med föräldrar får vi kunskap som kan vara användbar i vårt yrkesliv.

Vi anser att kvalitativa intervjuer var en tillförlitlig metod med tanke att vårt syfte är att få en fördjupad kunskap om föräldrars egna uppfattningar om den nya lärarlegitimationen och läraren som en professionell yrkesutövare. Det som kunde ge oss en bättre förståelse och ytterligare förklaringar till varför föräldrarna uttalade sig som de gjorde var att ställa frågan om föräldrarnas utbildning och var de har genomgått utbildningen. Det som vi anser som en möjlig brist i vår metod är att vår kunskap om intervjupersonernas egen bakgrund inte var särskilt stor, eftersom våra intervjufrågor inte omfattade detta. Att ta reda på några bakgrundvariabler för de intervjuade föräldrarna hade underlättat tolkningen. Däremot anser vi att vi har ställt frågor som lämpar sig för att få svar på vårt forskningssyfte. Utifrån vårt urval och avgränsningar har vi fått ett intressant resultat. Vi kunde ha gjort en kvantitativ enkätundersökning och fått fram mer siffror på hur vanligt olika uppfattningar är. Men vi anser att relationen mellan föräldrar, lärare och barn är en känslomässig laddad relation där en kvalitativ metod anses som lämplig att få fram föräldrarnas förståelse och hur de tänker kring dessa frågor. Att välja en kvantitativ metod, exempelvis enkätundersökning kan inte ge oss samma variationer i svaren.

Intresset att medverka i vår studie var svalt. En möjlig förklaring till detta kan vara att en stor del av föräldrar på det etniskt heterogena området inte kunde uttrycka sig bra i det svenska språket. Vi antar att alla som var säkra i sig själva och i sina språkkunskaper

stälde upp på våra intervjuer. En annan förklaring kan vara brist på tid. Därför anser vi att en intervju som omfattar mellan tio och tjugo minuter kändes bekvämt för föräldrarna, men ställde svårigheter till oss att utveckla den teoretiska analysen till en ytterligare nivå. Vid genomförandet av intervjuerna närvarade vi båda, som kan ha upplevts som obekvämt av vissa föräldrar, men vi har inte upplevt att det var störande i så hög grad att det påverkade deras svar. Det kan även finnas en fördel med detta, risken att intervjun övergår till ett privat samtal minskades eftersom föräldrarna endast kände en av oss, beroende på var vi genomförde intervjun.

Eftersom föräldrarna var bra informerade om ämnet via media och press, tyckte de att det var roligt att kunna uttrycka sina åsikter om det: *"(---) jag tycker att det är en bra intervju, att man tillfrågar föräldrar och vad de anser om lagen och dess syfte och det tycker jag är positivt"* (Förälder H). Att den nya legitimationen kommer vara ett intressant och aktuell diskussionsämne var det ingen tvekan om: *"Jag tycker att det är intressant att ni gör ett arbete om det, eftersom det kommer att bli mycket aktuellt"* (Person D).

Att lärarelegitimationen möter ett så positivt mottagande hos föräldrar beror i hög grad på att detta tema har varit och fortfarande är mycket aktuellt i medier. Detta är ett tema av allmänt intresse och betydelse. Att genomföra vår studie just i den tid när temat är mycket aktuellt, kan ha påverkat våra resultat. Vi undrar om resultaten skulle ha ändrats om vi hade genomfört samma studie om två eller flera år framåt.

Även om föräldrarnas uttalanden hade gemensamma drag i vissa frågor, kan vi inte bortse från att varje förälder hade sina egna åsikter och förväntningar på en lärare. Därför anser vi att vårt metodval var lämpig då vi ville ta reda på vad den enskilde menar, tänker och känner. Vi är medvetna över att vissa föräldrars uppfattningar kan generaliseras och kategoriseras, men att varje förälders uttalande är individuell och specifik i sig.

6.2 Vidare forskning

I vårt land finns det en stor tilltro till utbildning och till lärares professionalism, trots det går det att arbeta inom verksamheten utan att ha motsvarande utbildning. Det är något som skulle vara svårt att acceptera i andra länder när det gäller läraryrket där generellt sett tilltron till utbildningen saknas.

Utifrån de svar vi fick genom intervjuerna tror vi att något som hade varit intressant att forska vidare på, är att se på läraren som en professionell yrkesutövare utifrån föräldrarnas olika etniska bakgrunder. Det som tydligt framkom i vår studie är att föräldrarna som kom från olika länder såg det som en självklarhet att läraren i skolan måste ha utbildning (behörigheten). Däremot ansågs förskolan som en verksamhet som varje förälder kan bedriva.

Det hade även varit intressant att göra en omfattande undersökning på flera olika orter. Undersökningen kan även utvidgas genom att ta in lärarnas perspektiv och att se i vilken omfattning föräldrarna och lärarnas uppfattningar stämmer bra överrens.

Utifrån de variationer av uppfattningar som vi har fått fram i vårt resultat skulle man kunna undersöka hur vanliga dessa uppfattningar är i ett större statistiskt representativt material. En kvantitativ enkätundersökning lämpar sig bra i detta syfte.

7. Referenslista

Ackesjö, Helena (2010). *Läraridentiteter i förskoleklass. Berättelser från ett gränsland*. Licentiatstudie. Göteborgs universitet: Institution för pedagogik och Didaktik.

Andersson, Bengt-Erik (1986). *Utvecklingsökologi*. Lund: Studentlitteratur.

Andersson, Stefan och Carlström, Inge (2005). *Min skola och samhällsuppdraget. Praktik – reflektion – utveckling*. Stockholm: Liber.

Berntsson, Paula (2006). *Läraryrket, förskollärare och statushöjande strategier. Ett könsperspektiv på professionalisering*. Doktorsavhandling. Göteborg universitet: Sociologiska institutionen.

Bronfenbrenner, Urie (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Cambridge, MA: Harvard University press.

Bronfenbrenner, Urie (1995). The Bioecological Model From a Life Course Perspective: Reflections of a Participant Observer. In Lüscher, Kurt och Elder Junior, Glen H. *Examining lives in context. Perspectives on the Ecology of Human Development*. Washington DC: American psychological association.

Carlgren, Ingrid och Marton, Ference (2007). *Lärare av i morgon*. Läraryrket.

Civil, Marta, Planas, Núria och Quintos, Beatriz (2005). *Immigrant Parents' Perspectives on their Children's Mathematics Education*. ZDM. Vol. 37.

Colnerud, Gunnel och Granström, Kjell (2002). *Respekt för läraryrket. Om lärarens yrkesspråk och yrkesetik*. Andra uppl. Stockholm: HLS Frölag.

Davis-Kean, Pamela E. (2005). *The Influence of Parent Education and Family Income on Child Achievement: The Indirect Role of Parental Expectations and the Home Environment*. Journal of Family Psychology. Vol. 19, Nr 2, 294-304.

Elder Junior, Glen H (1995). The Life Course Paradigm: Social Change and Individual Development. In Lüscher, Kurt och Elder Junior, Glen H. *Examining lives in context. Perspectives on the Ecology of Human Development*. Washington DC: American psychological association.

Europeiska kommissionen (2006). *Common European Principles for Teacher Competences and Qualifications*. Bryssel: European.

Flising, Lisbeth, Fredriksson, Gunilla och Lund, Kjell (1996). *Föräldrakontakt. En bok om att skapa, behålla och utveckla ett gott föräldrarsamarbete*. Lund: Informationsförlaget.

Florin, Christina (1987). *Kampen om katedern. Feminisering och professionaliseringsprocesser inom den svenska folkskolans lärarkår 1860 – 1906*. Doktorsavhandling. Kungälv: Almqvist & Wiksell.

Grimsæth, Gred, Nordvik, Grete och Bergsvik, Eli (2008). *The newly qualified teacher: a leader and a professional? A Norwegian study*. Journal of In-service Education. Vol. 34, No. 2, June 2008, pp. 219-236. Norway: Bergen University College.

Kvale, Steinar och Brinkmann, Svend (2009). *Den kvalitativa forskningsintervju*. Uppl. 2. Lund: Studentlitteratur.

Lüscher, Kurt (1995). Historical and Social Time. In Lüscher, Kurt och Elder Junior, Glen H. *Examining lives in context. Perspectives on the Ecology of Human Development*. Washington DC: American psychological association.

Läroplan för förskolan Lpfö 98/10. Stockholm: Utbildningsdepartement.

Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet Lgr 11. Stockholm: Utbildningsdepartement.

Mayi, Nazif (2004). I kläm mellan två kulturer. I Nordenfalk, Katta (red.). *Etik I princip & praktik – en antologi om lärares yrkesetik*. Stockholm: Författarna, lärarnas riksförbund och lärarförbundet.

Moen, Phyllis (1995). Introduktion. In Lüscher, Kurt och Elder Junior, Glen H. *Examining lives in context. Perspectives on the Ecology of Human Development*. Washington DC: American psychological association.

Nordenfalk, Katta (red.) (2004). *Etik I princip & praktik – en antologi om lärares yrkesetik*. Stockholm: Författarna, lärarnas riksförbund och lärarförbundet.

Richardson, Gunnar (red.) (1992). *Ett folk börjar skolan. Folkskolan 150 år 1842 – 1992*. Stockholm: Fritz.

SFS 1985:110. Skollag. Från: <http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=2911&bet=1985%3a1100>

SFS 2010:800. Skollag. Från: <http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=2911&bet=2010:800>

Sjöberg, Lena (2011a). *Bäst i klassen? Lärare och elever i svenska och europeiska policytexter*. Doktorsavhandling. Göteborg: Göteborgs Universitet.

Sjöberg, Lena (2011b). Den styrda läraren. I *Makt och status*. Pedagogiska magasinet nr. 1. Februari 2011.

Skolinspektionen (2009:2). *Lärares behörighet och användning efter utbildning*. Kvalitetsgranskning. Rapport. Stockholm.

Skolverket (2005a). *Kvalitet i förskolan*. Allmänna råd och kommentarer. Stockholm.

Skolverket (2005b). *Skolverkets lägesbedömning 2005 – av förskoleverksamhet, skolbarnomsorg, skola och vuxenutbildning*. Rapport nr. 264. Stockholm.

Skolverket (2010). *Om Skolverket*. Stockholm: Skolverket.
<http://www.skolverket.se/2.3894/2.3901> Hämtad: 2011-06-22

Skolverket (2011). *Skolverkets lägesbedömning 2011. Bedömningar och slutsatser del 2*. Elektronisk: <http://www.skolverket.se>

Sohlberg, Peter och Sohlberg, Britt-Marie (2009). *Kunskapens former: vetenskapsteori och forskningsmetod*. 2. Uppl. Stockholm: Liber.

Sommer, Dion (2005). *Barndomspsykologi. Utveckling i en förändrad värld*. Andra reviderade utgåvan. Runa förlag.

SOU 2008:52. *Legitimation och skärpta behörighetsregler: betänkande av Lärarutredningen – om behörighet och auktorisation*. Stockholm.

Stukát, Staffan (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Svensson, Lennart G (2003). Yrkes- och professionssociologi. I Blomsterberg, Marianne & Soidre, Tiiu (red.). *Reflektioner. Perspektiv i forskning om arbetsliv och arbetsmarknad*. Forskningsrapport nr. 132 från sociologiska institutionen. Göteborgs universitet: Sociologiska institutionen.

Svensson, Lennart G (2008). Profesjon og organisasjon. I Molander, Anders och Terum, Lars-Inge (red.). *Profesjonsstudier – en introduksjon*. Oslo: Universitetsforlaget.

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk – samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

8. Bilagor

Bilaga 1 – Informationsbrev

Hej!

Vi är två studenter som utbildar oss till lärare vid Högskolan Väst i Trollhättan. Vi ska nu skriva vårt examensarbete som ger oss vår lärarbehörighet. Vi har valt att skriva om den nya lärarlegitimationen och dess betydelse för läraryrket utifrån föräldrarnas perspektiv. Den nya skollagen säger att: *Bara den som har lärarlegitimation och rätt behörighet får självständigt bedriva undervisning efter den första juli 2015.*

Därför vill vi intervjua ett antal föräldrar angående deras uppfattningar och syn på läraryrket och lärarnas behörighet i förskola/skola. Samtalet kommer med er tillåtelse spelas in och det kommer att ta ca 10 minuter, för att sedan kunna skrivas ut och analyseras. I arbetet som kommer att publiceras kommer det inte att framgå vilken kommun, era namn eller vilken förskola/skola som deltar i undersökningen. Materialet kommer att behandlas konfidentiellt.

Vi kan göra intervjuerna i samband med hämtning eller lämning av barnen, så att ni inte behöver komma till (för)skolan en extra gång. Vi kan även komma hem till er en kort stund. Om du/ni vill vara med i vår undersökning kan vi bestämma tid med en gång eller så kan ni kontakta oss på nedanstående telefonnummer, så bestämmer vi tid och plats för intervjun tillsammans:

Amela: XXX-XXX-XXXX

Fatima: XXX-XXX-XXXX

**Med vänliga hälsningar
Amela och Fatima**

Bilaga 2 – Intervjuguide

Detta är grundfrågorna och följdfrågor sker i anslutning till hur personen svarar på frågorna.

1. Vad innebär begreppet ”behöriga lärare” för dig?
2. Anser du att det är viktigt? Varför?
3. Tycker du att lärarens behörighet är lika viktig i förskolan som i skolan?
4. När är det viktigt, i vilka situationer tror du att utbildningen (behörigheten) spelar någon roll?
5. I vilka situationer spelar utbildningen (behörigheten) mindre roll?
6. Vet du vad dina barns lärare har för utbildning, om ja hur fick du reda på det och om nej varför inte?
7. Visste du om den nya lärarlegitimationen innan? Vad visste du?
8. Vad anser du om detta att förskolelärare och lärare ska få legitimation?

Högskolan Väst
Institutionen för individ och samhälle
461 86 Trollhättan
Tel 0520-22 30 00 Fax 0520-22 30 99
www.hv.se